

**UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA**

Bakalářská práce

**VÝKLAD PODOBENSTVÍ
O NEPOCTIVÉM SPRÁVCI**

Libor Neuman, DiS.

Katedra Nového zákona
Vedoucí práce: doc. Jan Roskovec, Ph.D.
Studijní program: Evangelická teologie

Praha 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci s názvem *Výklad podobenství o nepoctivém správci* zpracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a softwaru. Práce nebyla použita k získání jiného titulu.

V Ústí nad Labem 4. 1. 2025

Libor Neuman, DiS.

Bibliografická citace

Neuman, L. (2025). *Výklad podobenství o nepoctivém správci* (Bakalářská práce, Vedoucí práce: Jan Roskovec). Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, Praha.

Abstrakt

Cílem předložené práce je interpretace novozákonního oddílu z Lukášova evangelia o nepoctivém správci (Lk 16,1–8a) a k němu přidružených výroků (Lk 16,8b–13). V práci identifikujeme hlavní problémy oddílu a navrhneme jejich řešení. Pro analýzu perikopy jsou využity synchronní a diachronní vykladačské metody a práce se sekundárními zdroji.

Oddíl obsahuje dva základní problémy týkající se vymezení textu a interpretace výroku v 8. verši. Na základě užitých metod docházíme v práci k závěru, že oddíl je pravděpodobně kompilátem, ale v současném uspořádání by měl být vykládán v rozmezí veršů 1–13.

V práci jsou předloženy návrhy novozákonní exegeze, jak interpretovat 8. verš: 1) Pán, který chválí správce, je Ježíš Kristus; 2) částka, o níž byl dluhopis snižen, byla nezákonným úrokem; 3) snižené částky měly být správcovou provizí, o níž sám sebe připravil, aby si zajistil přízeň dlužníků v budoucnosti; 4) podobenství je určitým typem komedie o jednom aktu. Tyto návrhy jsou v práci blíže analyzovány a zhodnoceny.

Klíčová slova

Lukášovo evangelium, podobenství, mamon, věrnost, synové světla

Abstract

The objective of the present thesis is the interpretation of the New Testament passage from the Gospel of Luke regarding the dishonest steward (Luke 16:1-8a) and accompanying statements (Luke 16:8b-13). In the thesis, the fundamental issues of the passage are identified, and solutions are proposed. Synchronic and diachronic interpretation methods, in conjunction with the use of secondary sources, are used to analyse the pericope.

The section contains two fundamental problems concerning the boundaries of the text and the interpretation of the statement in verse 8. It is the conclusion of this paper that, based on the methods employed, the passage is most likely a compilation. However, within the context of its present arrangement, it should be interpreted within the range of verses 1-13.

The paper offers some suggestions from the exegesis of the New Testament on how to interpret verse 8: (1) The Lord who praises the steward is Jesus Christ; (2) the amount by which the bond was reduced was illegal interest; (3) the reduced amounts were to be the steward's commission, which he deprived himself of in order to secure the favour of the debtors in the future; (4) the parable is a kind of one-act comedy. A detailed analysis and evaluation of these proposals is provided in the thesis.

Keywords

Gospel of Luke, parable, mammon, faithfulness, sons of light

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce, doc. Janu Roskovcovi Ph.D. za podnětné připomínky, společné rozhovory, a hlavně za velkou ochotu a vstřícnost. Dále bych rád poděkoval své manželce, která mi byla při psaní nesmírnou oporou a dovolím si tvrdit, že bez ní bych práci zcela jistě nedokončil. Také mi velmi pomohla při závěrečné formální úpravě práce. Pak musím také poděkovat starším sboru, jehož jsem kazatel, byli mi podporou, ať již modlitbou, tak i praktickou pomocí. A poslední dík si jistě zaslouží členové mého společenství, kteří mě podporovali a měli pochopení, že jsem svou práci na sboru musel na nějaký čas dosti omezit.

OBSAH

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK.....	11
ÚVOD.....	13
1. KDE ODDÍL KONČÍ?.....	15
1.1. Vlastní pozorování	15
1.2. Vymezení ve vybraných komentářích.....	17
1.2.1. Marshall, NIGTC (1978).....	18
1.2.1. Fitzmyer, AYB (1985)	19
1.2.2. Stein, NAC (1992)	20
1.2.3. Bock, BECNT (1996)	21
1.2.4. Bovon, Herm (2013)	22
1.3. Shrnutí.....	23
2. VLASTNÍ PŘEKLAD.....	25
3. STRUKTURÁLNÍ ANALÝZA.....	27
3.1. Úvod k podobenství v. 1a.....	28
3.2. Úvod podobenství v. 1b	28
3.3. Pán mluví k služebníkovi v. 2.....	28
3.4. Služebník mluví sám k sobě vv. 3n.....	28
3.5. Snaha zajistit si přízeň vv. 5nn	29
3.6. Pán chválí služebníka v. 8a	29
3.7. O prozíravém jednání vv. 8b–9.....	30
3.8. O věrné službě vv. 10–13	30
4. VÝKLAD PO VERŠÍCH.....	31
4.1. Úvod podobenství v. 1	31
4.2. Pán mluví k služebníkovi v. 2.....	34

4.3.	Služebník mluví sám k sobě vv. 3-4.....	35
4.4.	Služebník jedná, aby si zajistil budoucnost vv. 5-7	38
4.4.1.	Exkurz: 100 batů a 100 korů.....	40
4.5.	Pán chválí služebníka v. 8a.....	41
4.6.	O prozíravém jednání vv. 8b-9	46
4.6.1.	Verš 8b	46
4.6.1.	Verš 9.....	51
4.7.	O věrné službě vv. 10-12	55
4.8.	O věrnosti Bohu a nikomu jinému v. 13.....	59
5.	STRUČNÝ PŘEHLED VÝKLADŮ V DĚJINÁCH.....	63
5.1.	2. List Klementův.....	63
5.2.	Theofilos z Antiochie.....	64
5.3.	Órigenés.....	65
5.4.	Aurelius Augustinus	66
5.5.	Cyril Alexandrijský.....	67
5.6.	Beda Ctihodný.....	68
5.7.	Jan Kalvín	69
	ZÁVĚR	71
	BIBLIOGRAFIE.....	73
	Primární prameny	73
	Sekundární literatura.....	74
	Internetové zdroje	77
	Weby.....	78
	Použitý software	78

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK

ACC	<i>Ancient Christian Commentary on Scripture</i>
Ant.	<i>The Antiquities of the Jews</i>
AYB	<i>Anchor Yale Bible</i>
BDAG	<i>A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature</i>
BECNT	<i>Baker Exegetical Commentary on the New Testament</i>
CatAur	<i>Catena Aurea</i>
D	<i>Codex Bezae</i>
DJGSE	<i>Dictionary of Jesus and the Gospels</i>
DNTB	<i>Dictionary of New Testament Background</i>
EDNT	<i>Exegetical Dictionary of the New Testament.</i>
HALOT	<i>The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament</i>
Herm	<i>Hermeneia—A Critical and Historical Commentary on the Bible</i>
2 Klm	<i>Druhý list Klementův</i>
LTW	<i>Lexham Theological Wordbook</i>
LXX	<i>Septuaginta</i>
NA28	<i>Novum Testamentum Graece</i>
NAC	<i>The New American Commentary</i>
NIDNTTE	<i>New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis</i>
NIGTC	<i>New International Greek Testament Commentary</i>

Q	<i>Quelle</i> – Hypotetický pramen Ježíšových logií.
TDNT	<i>Theological Dictionary of the New Testament</i>
UBS5	<i>The Greek New Testament</i>
ad.	a další
cit.	citováno
např.	například
pl.	plurál
ptc.	participium
s.	strana
sg.	singulár
srov.	srovnej (v poznámce pod čarou označuje parafrázi)
v.	verš
vv.	verše

Pro citace biblických knih je použitý systém zkratk užívaných v Českém ekumenickém překladu.

ÚVOD

Předkládaná práce se zabývá výkladem podobenství o nepoctivém správci z Lukášova evangelia. Snažíme se v ní postihnout základní otázky podobenství, které se týkají výkladu, a nabízíme na ně řešení. Práce není schopna postihnout všechna možná řešení otázek týkajících se námi vykládaného textu, k tomu její rozsah zcela nedostačuje.

Přestože v předkládané práci užíváme při psaní formu 1. pl., v prvních odstavcích tohoto úvodu použijeme 1. sg., protože budu mluvit čistě za sebe.

Lukášovo evangelium je z evangelií mým nejoblíbenějším. Mám rád lukášovská podobenství, stejně tak jako témata, kterým se věnuje. Ať již jde o problematiku chudých, bohatých, peněz, ale i promyšlenou pneumatologii, jíž ve svém evangeliu zpracovává. Toto evangelium mi vždy bylo tak nějak nejbližší.

Text o „nepoctivém správci“ jsem si vybral nejen proto, že mi přišel zajímavý, ale také protože jsem se setkal s výkladem, který mi nepřípadal v pořádku. Když jsem ho četl během svých čtení Písma, tak jsem mu věnoval jenom nedbalou pozornost, protože jsem mu prostě nerozuměl. Pak za mnou jednou přišla sestra z našeho společenství a řekla mi, „že slyšela kázání na daný text a dotyčný kazatel došel k závěru, že je v pořádku na základě podobenství jednat nepoctivě v určitých oblastech našeho života, pokud je dobrý cíl.“ Tento výklad se mi nelíbil, a tak jsem byl nucen se více zamyslet nad tím, co podobenství znamená. Veden touhou porozumět tomu, o co v textu jde, mě přivedlo až sem, k bádání, které jsem nakonec vtělil do předkládané bakalářské práce.

V naší perikopě je největší problém s jejím celkovým vyzněním. Opravdu je možné, aby bylo pochváleno jednání, které bylo sice vychytralé, ale ve své podstatě bychom ho mohli označit za prohnané? Z toho plynou dvě základní otázky.

Tou první je: Kde podobenství končí? Končí text již v 7. verši, přičemž tím, kdo chválí „nepoctivého služebníka“, je Ježíš? Nebo až ve verši 8a, takže výraz *καριος* označuje „pána hospodářství“? Tuto otázku budeme řešit v první kapitole naší práce s názvem *Kde oddíl končí?* Druhá otázka, která nám vyplývá, zní: Jak je

možné, že správce, který svého pána připravil o značný majetek, byl pochválen? Tu budeme řešit ve čtvrté kapitole, a to primárně v textech věnujících se výkladu veršů 8 a 9.

Čtvrtá kapitola obsahuje stěžejní část naší práce, a proto je nejobsažnější. Text vykládáme po jednotlivých verších. Výběr komentářů užitých při výkladu vedla snaha o konfesijní rozmanitost autorů a doporučení od mého vedoucího práce.

Pátá a poslední kapitola se zabývá stručným přehledem výkladu v dějinách. Podíváme se, jak text vykládají 2. Klementův list, Theofilos z Alexandrie, Órigenés, Aurelius Augustinus, Cyril Alexandrijský, Beda Ctihodný a z reformátorů Jan Kalvín.

Součástí práce je můj překlad z řeckého jazyka a strukturální analýza. Ta nám pomáhá zodpovědět první otázku, kde oddíl končí, případně ukazuje, jak umně autor evangelia poskládal prostřednictvím paralelních pojmů, paralelismů, celý text dohromady.

Otázky textově kritické řešíme pouze v některých případech a uvádíme je ve výkladu jednotlivých veršů, přičemž pracujeme s kritickým aparátem NA28 a UBS5. Anglické citáty byly z časových důvodů překládány s pomocí aplikace DeepL. Pro formální úpravu bibliografie a kontrolu citačního stylu byl využit nástroj Scholar GPT. Platforma Logos Bible Study byl hojně využívaným nástrojem při zpracovávání předkládané práce.

1. KDE ODDÍL KONČÍ?

V této kapitole se podíváme na první otázku a velký problém naší perikopy: Jak ji vymezit? Začneme vlastním pozorováním a ukážeme, jakými způsoby jsou jednotlivé části našeho textu pospojovány. Následně se podíváme do komentářů a budeme sledovat, jakým způsobem vymezují materiál v 16. kapitole v rozsahu veršů 1–13. V případě komentářů popíšeme, jak a proč daní autoři oddíl vymezují a jaké navrhuji řešení jeho vzniku. Úkolem kapitoly je ukázat, že vymezení oddílu je problém, k němuž komentátoři přistupují různě a s různými výsledky.

1.1. Vlastní pozorování

Jasně je, že text začíná 1. veršem 16. kapitoly, Ježíš se zde obrací na nové adresáty, učedníky, zatímco v 15. kapitole mluvil k farizeům a zákoníkům (Lk 15,2n). Ve 14. verši je zlom, když na scénu přicházejí farizeové, k nimž směřují následující výroky (v 15. ad.). Jasně tedy je, že text začíná 1. veršem 16. kapitoly a nepřesahuje 13. verš.

Veršem 8a podobenství končí, protože dle našeho názoru „pán“, který chválí správce, je hospodář (viz výklad v 4.5.). Následujícím výrokům lze porozumět i nezávisle na našem podobenství a mají mudroslovný charakter.¹ Tato logia jsou tři, případně čtyři: verš 8b; verš 9.; verše 10–12; a verš 13., jehož původ se tradičně připisuje prameni Q.² Pravděpodobně před sebou máme kompilát složený z několika pramenů. Autor evangelia jednotlivé prameny velmi obratným způsobem pospojoval do celku, který rozvíjí myšlenku správcovství a vztahu k majetku.

Jakým způsobem jsou jednotlivé prameny spojeny? Podobenství samotné končí první částí 8. verše (8a). Verš 8b je přímým komentářem k podobenství, a je zde spojení pomocí slova *φρονίμως* (rozumný). Nadto západní tradice reprezentována kodexem D nahrazovala *ὅτι* (protože) výrokem *διο λεγω υμιν* (proto vám pravím). Z hlediska textové kritiky jde o nepůvodní čtení, ale s ohledem k výkladu je tato změna zajímavá; ukazuje totiž, že západní tradice verš 8b spojovala

---

¹ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1105. Viz také Stein (1992), s. 415.

² Srov. Robinson, Hoffmann, Kloppenborg (2000), s. 462–463.

s podobenstvím jako jeho komentář, a proto konec podobenství četli ve verši 8a, nikoliv 7.

Verš 9. je na k podobenství napojen několika způsoby. Zaprvé je navázán přes Ježíšův přímý komentář *Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω* (a já vám pravím), zadruhé má shodnou stylistiku jako verš 4.:

⁴ ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας	δέξωνται με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.
⁹ ἵνα ὅταν ἐκλίπη	δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Oba verše začínají spojkami *ἵνα ὅταν* (aby, až). Oba mluví o konci, 4. verš hovoří o ukončení správcovy kariéry, zatímco 9. verš o zániku peněz, čímž se od sebe liší. A předmět slovesa *δέξωνται* (přijali) je v obou případech vyjádřen zájmenem a postaven ihned za sloveso. Prostřednictvím předložky *εἰς* (do) je vyjádřené místo, kam by měl / bychom měli být přijati. Struktura obou veršů se tedy natolik shoduje, že má být ve svém finálním tvaru jistě připojena k podobenství jako jeho druhý komentář, a tedy vykládána spolu s ním.

Verše 10., 11. a 12. jsou připojeny k podobenství termíny *ἀδικία* (nespravedlnost) a *ἄδικος* (nepoctivý), skrze které navazují na postavu správce, jenž je označen jako *ὁ οἰκονόμος τῆς ἀδικίας* (nepoctivý správce). Užitím termínu *ἄδικος* (nepoctivý) v protikladu k *πιστός* (věrný) je úžeji vymezen jeho význam. Tyto verše jsou také provázány s druhým Ježíšovým komentářem ve verši 9. frází *τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας* (peníze nepoctivé), ta je ve verši 11. pozměněna na *τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ* (nepoctivé peníze). Přestože je jiné pořadí slov, význam zůstává stejný. Lze tedy konstatovat, že verše 10, 11 a 12 jsou navázány jak na podobenství, tak na druhý Ježíšův komentář.

Posledním diskutovaným je 13. verš. Ten „(...) pochází z Pramene výroků (Q), jak dokládá jeho přítomnost v paralelní pasáži v Mt 6,24.“³ Postavíme-li obě znění vedle sebe, tak vidíme, že se liší ve dvou věcech; tou první a zcela marginální je vypuštění *ν* (n) u dativu číslovky *δύο* (dva) a tou druhou je vložené substantivum *οἰκέτης* (služebník) za slovo *οὐδεὶς* (žádný).⁴

---

³ Bovon (2013), s. 622.

⁴ Viz Stein (1992), s. 417.

Lk 16,13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῶ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Mt 6,24 Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῶ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Slovo (οἰκέτης) stejně jako substantivum οἰκονόμος (správce) „(...) je odvozeno od podstatného jména οἶκος [dům – L. N.] a od slovesa νέμω [krmit⁵ – L. N.]“⁶ Autor zcela záměrně vložil tento termín do verše, aby propojil verš 13. se zbytkem perikopy vv. 1–12. Další spojení vytváří slovem μαμωνᾶς (peníze) s verši 9 a 11, a také prostřednictvím společného tématu, tj. věrnosti dovedené do důsledků.

Navíc text ve své finální podobě obsahuje jednu souvislou řeč, která začíná ve verši 1b a končí veršem 13., v 1a nalézáme její úvod.

Z pozorování lze konstatovat závěr, že text je kompilát; minimálně 13. verš, u něhož se domníváme, že je převzat z pramene Q, to potvrzuje. Jakým způsobem však byl tento text tvořen, zda byl nejprve připojen výrok verše 8b, nebo verš 8b koloval spolu s veršem 8a již od samotného počátku, nejsme schopni rozhodnout. Musíme se spokojit se závěrem, že autor evangelia chtěl, abychom text četli a vykládali v rozmezí veršů 1–13, jak plyne z našeho pozorování.

1.2. Vymezení ve vybraných komentářích

Zde popíšeme, jakým způsobem vymezují oddíl vybraní komentátoři. Z medailonků, které jsou uvedeny na počátku každé podkapitoly, je možné vidět naši snahu o konfesní rozmanitost. Mezi autory máme katolického, evangelického a evangelikálního teologa (viz níže).

Všechny čtyři způsoby, jak lze náš text vymezit 1–7, 1–8a, 1–8b, nebo 1–9, obsáhle a přehledně zpracovávají ve svých komentářích Fitzmyer⁷ či Bock.⁸ Během výčtu budeme postupovat chronologicky, jak jednotlivé komentáře vycházely.

---

⁵ Srov. BDAG, s. 668.

⁶ NIDNTTE vol. 3, s. 465.

⁷ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1096–1099.

⁸ Srov. Bock (1996), s. 1340–1343.

1.2.1. Marshall, NIGTC (1978)

První byl vydaný komentář od skotského evangelického novozákonního badatele Iana Howarda Marshalla.⁹ Marshall ve svém komentáři umísťuje oddíl do části nazvané *Warnings about Wealth*¹⁰, v níž pojednává o celé 16. kapitole. Tu dále dělí, přičemž námi sledovaný text je rozdělen do dvou kapitol s názvy *The Prudent Steward*¹¹ (1–9) a *Faithful Stewardship*¹² (10–13). Z názvu první kapitoly vidíme, že Marshall přejmenoval „správce“ z nepoctivého na obezřetného, případně prozíravého. Je možné, že vychází z označení jeho jednání jako „prozíravého“ (φρονίμως). Takováto změna dává smysl, protože ve svém výkladu následuje Derreta a Fitzmyera.¹³

Při obhajobě, že podobenství končí veršem 8a, se vyrovnává s tradicí, která tvrdí, že „pán“ by nepochválil správcovo jednání, a proto ve verši 8a musí termín *ὁ κύριος* představovat Ježíše, z čehož plyne konec podobenství ve v. 7.¹⁴ Zmiňme dva argumenty, kterými podkládá svůj závěr: „Validní paralela ve 14,23n odkazuje na hospodáře v podobenství a použití *κύριος* v 16,3.5 naznačuje, že i zde je míněn hospodář.“¹⁵ Druhým argumentem je: „Pokud podobenství končí ve v. 7, děje se tak s výraznou překvapivostí (...) Po zmínce o pánovi na začátku očekáváme, že na konci uslyšíme o jeho reakci, a i když tradice mohla chybějící reakci doplnit, je pravděpodobnější, že byla obsažena v původní verzi příběhu.“¹⁶ Svůj výklad k prvnímu oddílu (verše 1–9) uzavírá myšlenkou, že 9. verš je aplikací podobenství a od počátku byl jeho součástí.¹⁷ Podle Marshalla tedy text ve své před-evangelijní formě koloval v rozsahu veršů 1–9.

Výroky ve verších 10–13 považuje za druhotné poučení z podobenství spojené s ním dvěma motivy; prvním motivem je správcovství a druhým motivem je

---

⁹ Srov. The Gospel of Luke, dostupné z: <https://www.logos.com/product/3457/the-gospel-of-luke?queryId=f284ac806d02d12d2c6ca98f30046468>. [cit. 2024-12-12].

¹⁰ Srov. Marshall (1978), s. 613–639.

¹¹ Srov. Marshall (1978), s. 614–622.

¹² Srov. Marshall (1978), s. 622–624.

¹³ Srov. Marshall (1978), s. 616–617.

¹⁴ Srov. Marshall (1978), s. 619–620.

¹⁵ Marshall (1978), s. 619–620.

¹⁶ Marshall (1978), s. 620.

¹⁷ Srov. Marshall (1978), s. 622.

světské a nebeské bohatství a nakládání s ním.¹⁸ Zároveň je třeba poznamenat, že „(...) princip, který staví do protikladu malou a velkou odpovědnost [jde o verš 10. – L. N.], však v žádném případě není aplikací samotného podobenství a je anticipací 19,17.“¹⁹ Podle něj jsou verše 10–13 kompilací příbuzných výroků, z čehož mu vyplývá, že Lukáš používá tradiční materiál, který vzhledem k jeho obsahu bylo vhodné vložit na toto místo.²⁰

1.2.1. Fitzmyer, AYB (1985)

Joseph A. Fitzmyer byl jezuitský kněz, jenž se věnoval studiu Písma a učil na školách Woodstock College v Marylandu, University of Chicago, Fordham University, Catholic University of America.²¹ Protože jeho komentář vyšel v roce 1985, zařazujeme ho v našem výkladu sem, přestože pracujeme s jeho novější elektronickou verzí.²²

Fitzmyer dělí text do dvou částí, *The Parable of the Dishonest Manager*²³ a *Three Applications of the Parable*²⁴. Text 16. kapitoly považuje za zkomponovaný: „(...) jsou zde výroky připojené k prvnímu podobenství (vv. 8b–13) a další kárající lakomé farizeje (vv. 14–15).“²⁵ Co se týče samotné Lukášovy práce, říká toto: „Lukášova redakce těchto veršů [1–12 – L. N.] je minimální (...), vyjma úvodní věty (...), kterou vytvořil.“²⁶ Podle Fitzmyera se k autorovi evangelia dostal již komponovaný oddíl veršů 2–12, první verš vytvořil on sám a 13. převzal z Q.

Vznik oddílu 2–12 popisuje takto: Verše 8b–9, 10–12 a 13 jsou aplikace, které pocházejí z různých kontextů, a první z nich byla velmi rychle spojena se samotným podobenstvím.²⁷ Výroky byly k podobenství připojeny proto, aby se

---

¹⁸ Srov. Marshall (1978), s. 622–623.

¹⁹ Marshall (1978), s. 622.

²⁰ Srov. Marshall (1978), s. 622–623.

²¹ Srov. Donahue, dostupné z: <https://library.biblicalarchaeology.org/department/milestone-joseph-a-fitzmyer-s-j-1920-2016/>. [cit. 2024-12-14].

²² Srov. Fitzmyer (2008), s. vi.

²³ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1094–1104.

²⁴ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1104–1111.

²⁵ Fitzmyer (2008), s. 1095.

²⁶ Fitzmyer (2008), s. 1095–1096.

²⁷ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1105.

předešlo jeho případné alegorizaci, která vyrůstala z neporozumění ekonomické situaci, o níž podobenství vypovídá; správce rozdával z vlastního zisku, jenž byl zajištěn úroky.²⁸

1.2.2. Stein, NAC (1992)

Rober H. Stein je celosvětově uznávaným znalcem synoptických evangelií, téměř 30 let působil na Bethel Seminary a naposledy působil jako seniorní profesor na Southern Baptist Theological Seminary.²⁹

Stein nejprve zasazuje oddíl do širších souvislostí: „Materiál v 16,1–31 se točí kolem tématu správného nakládání s majetkem a bohatstvím.“³⁰ 16. kapitola začíná podobenstvím o nespravedlivém správci vymezeném verši 1–8, k tomuto podobenství jsou následně připojeny dva soubory výroků; první týkající se peněz vv. 9–13 a druhý hovořící o farizejské lásce k penězům vv. 14–15.³¹ Z hlediska struktury výkladu si můžeme všimnout, že Ježíšovy výroky (9–18) jsou interpretovány v oddíle s názvem *Sayings on Stewardship*.³²

Stein dělí 16. kapitolu do tří částí – první podobenství (vv. 1–8), výroky (vv. 9–18), a druhé podobenství (vv. 19–31).³³ Podle něj 8. verš se svým odkazem na „pána“ (κύριος) musí být součástí podobenství, protože bez něj by nebylo úplné.³⁴ U výroků ve verších 9–13 poukazuje na pojmovou provázanost s podobenstvím.³⁵

---

²⁸ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1105.

²⁹ Srov. Rober H. Stein Baker Academic. Dostupné

z: <https://dev.bakeracademic.com/authors/robert-h-stein/21167>. [cit. 2024-12-13]. Viz Rober Stein – Professor | Free online Bible Classes. Dostupné

z: <https://www.biblicaltraining.org/professors/robert-stein>. [cit. 2024-12-13].

³⁰ Stein (1992), s. 410.

³¹ Srov. Stein (1992), s. 410.

³² Srov. Stein (1992), s. 415–421.

³³ Srov. Stein (1992), s. 421–427.

³⁴ Srov. Stein (1992), s. 413–414.

³⁵ Srov. Stein (1992), s. 415–416.

1.2.3. Bock, BECNT (1996)

Darrell L. Bock je americký evangelikální novozákonní badatel a seniorní profesor novozákonních studií na Dallas Theological Seminary.³⁶ Svůj doktorát získal pod vedením I. Howarda Marshalla na University of Aberdeen.³⁷

V komentáři vykládá oddíl v kapitole s názvem *Parable of the Crafty Steward* a vymezuje jej verši 1–13.³⁸ Tuto kapitolu rozděluje do dvou částí, první *The Parable Proper* (1–8) a druhou *Three Additional Implications of the Parable* (9–13).³⁹ Stejně jako jeho učitel posunuje název podobenství *Crafty Steward* hodnocení „správce“. Z jeho komentáře vyplývá proč. Bock považuje Fitzmyerův výklad (snížil směnky o vlastní profit) za nejpravděpodobnější a pojmenování správce jako „nepoctivý správce“ (ὁ οἰκονόμος τῆς ἀδικίας) podle něj neodkazuje na jednání ve verších 5–7, ale na to popsané verši 1–2.⁴⁰

Bock po diskuzi, v níž se vyrovnává s různými pohledy na vznik veršů 9–13, dochází k závěru, že sice nelze jistě říci, zda verše kolovaly samostatně nebo byly původně spojeny s podobenstvím, ale vzhledem k tomu, že jejich učení do sebe vzájemně zapadá, je druhá možnost obhajitelná.⁴¹ Například takto řeší námitku, že verš 9. ukazuje na kompilaci celého textu: „Obvykle se podezření, že jde o kompilaci, vztahuje k 16,9, o němž se tvrdí, že má jinou pointu než podobenství a je v rozporu zejména s 16,8b.“⁴² „Ale v 16,9 není odlišná aplikace, pouze specifitější, aplikovaná na učedníka a peníze.“⁴³ „Že spojení mezi tímto veršem a podobenstvím je původní nachází podporu v paralelismu s 16,4.“⁴⁴

---

³⁶ Srov. Darrell L. Bock. Dostupné

z: [https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Darrell L. Bock&oldid=1234099478](https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Darrell_L._Bock&oldid=1234099478).

[cit. 2024-12-13].

³⁷ Srov. Darrell L. Bock. Dostupné

z: [https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Darrell L. Bock&oldid=1234099478](https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Darrell_L._Bock&oldid=1234099478).

[cit. 2024-12-13].

³⁸ Srov. Bock (1996), s. 1323–1343.

³⁹ Srov. Bock (1996), s. 1327–1337.

⁴⁰ Srov. Bock (1996), s. 1340–1343.

⁴¹ Srov. Bock (1996), s. 1324–1325.

⁴² Bock (1996), s. 1324–1325.

⁴³ Bock (1996), s. 1325.

⁴⁴ Bock (1996), s. 1333.

1.2.4. Bovon, Herm (2013)

François Bovon působil jako profesor na Ženevské univerzitě v letech 1967–1993 a v 1993–1998 vyučoval Nový zákon na Harvardu.⁴⁵ Ve svém komentáři k Lukášovi dělí kapitolu 16 do tří celků: 1–9, 10–18 a 19–31.⁴⁶ Zkoumaný text se nachází v první části s názvem *The Dishonest Manager*⁴⁷ a ve druhé části s názvem *Rules of Faithfulness*⁴⁸. Ze zběžného pohledu do komentáře vidíme, že první a druhý výrok je vykládaný v první části, zatímco ty zbylé jsou s ostatními logii v části druhé.

Ve svém komentáři rekonstruuje vznik textu⁴⁹ a dochází k následujícím závěrům. Ve verších následujících za podobenstvím, které končí 8a, jsou shromážděny vysvětlující maximy „(...) první ve verši 8b a 9, pak ve verších 10–13, které jsou spojeny mezi sebou navzájem a s tím, co předchází slovem „mamon.“⁵⁰ K podobenství patří i verše 14–15, jež „(...) z důvodu svého obsahu slouží nejen jako závěr prvního podobenství, ale také jako úvod druhého.“⁵¹ Verše 8b–9 obsahují komentář, jenž řeší problém, že by příběh mohl vybízet k nečestnému jednání.⁵² V očividném nároku na autenticitu výroku v 9. verši vidíme, že je nepůvodní.⁵³ „Výroky ve verších 10–12 také mohou plnit funkci komentářů, ale na rozdíl od veršů 8b a 9, existovaly nezávisle na podobenství.“⁵⁴ Umístění logia ve verši 13. je dáno redakčními záměry, a buď jej do současného kontextu vložil sám autor evangelia nebo autor L,⁵⁵ přičemž L označuje Lukášovu zvláštní látku.⁵⁶

---

⁴⁵ Srov. Luke 2: Luke 9:51–19:27. Dostupné z: <https://www.logos.com/product/33560/luke-2-luke-9-51-19-27?queryId=344f9e5376b58a50aa13ca4974532ffb>. [cit. 2024-12-16].

⁴⁶ Srov. Bovon (2013), s. 439–488.

⁴⁷ Srov. Bovon (2013), s. 439–454.

⁴⁸ Srov. Bovon (2013), s. 455–469.

⁴⁹ Konkrétně v podkapitole o diachronní analýze. Srov. Bovon (2013), s. 444–445.

⁵⁰ Bovon (2013), s. 444.

⁵¹ Bovon (2013), s. 444.

⁵² Srov. Bovon (2013). s. 444–445.

⁵³ Srov. Bovon (2013), s. 445.

⁵⁴ Bovon (2013), s. 445.

⁵⁵ Srov. Bovon (2013), s. 459.

⁵⁶ Srov. Pokorný (2013), s. 516.

1.3. Shrnutí

Námi pojednávání autoři se shodnou, že podobenství končí až veršem 8a, a nikoliv veršem 7. Ten byl tedy od samého počátku součástí podobenství, a to z důvodu, že by podobenství nebylo úplné, kdyby skončilo dříve. Také se shodují, že verše 8b–13 souvisejí s podobenstvím, ať už jako jeho druhotný komentář nebo jako snaha korigovat možné nepochopení podobenství. Většina z nich se shoduje, že celý text je kompilací Lukášovy vlastní tvorby, podobenství a několika logií, která, jak někteří tvrdí, mohla fungovat i nezávisle na podobenství.

Z výše uvedeného vyplývá, že podobenství a výroky ve verších 8b–13 spolu souvisejí. Lukáš je vložil do současného kontextu a měly by být vykládány se zřetelem k podobenství, jak všichni vykladači činí.

2. VLASTNÍ PŘEKLAD

16,1 Ale říkal i učedníkům: „Byl nějaký bohatý člověk, který měl správce, a ten byl u něj obviněn, že prý rozhazuje jeho majetek. ² A zavolal ho a řekl mu: Co to o tobě slyším? Vydej počet ze svého správcovství, protože už nejsi schopen správcovat. ³ Správce si řekl: Co budu dělat, neboť můj pán odnímá ode mě správcovství? Kopat neumím, žebrat se stydím. ⁴ Už vím, co učiním, aby mě, až budu zbaven správcovství, vzali do svých domovů. ⁵ A zavolal si jednoho každého z dlužníků svého pána a říkal prvnímu: Kolik dlužíš mému pánu? ⁶ On odpověděl: Sto batů olivového oleje. On mu řekl: Vezmi svůj úpis usedni a rychle napiš padesát. ⁷ Potom řekl jinému: Ty dlužíš kolik? On odpověděl: Sto korů pšenice. Říká mu: Vezmi svůj úpis a napiš osmdesát. ^{8a} A pán toho nepoctivého správce pochválil, protože jednal rozumně.

^{8b} Neboť synové tohoto věku jsou rozumnější než synové světla vůči svému pokolení. ⁹ A já vám říkám, čiňte si přátele z nespravedlivého mamonu, aby vás, až majetek skončí, vzali do věčných příbytků.

¹⁰ Věrný v bezvýznamné věci je i v mnohé věrný,
a nespravedlivý v bezvýznamné věci je i mnohé nespravedlivý.

¹¹ Jestliže jste tedy nebyli v nepoctivém mamonu věrní, kdo vám svěří opravdový poklad?

¹² Jestliže jste nebyli věrní v cizím, kdo vám dá váš?

¹³ Žádný služebník nemůže sloužit dvěma pánům;
protože buď bude nenávidět jednoho a druhého bude milovat,
nebo bude lnout k jednomu a pohrdne druhým.
Nemůžete sloužit Bohu i mamonu.“

3. STRUKTURÁLNÍ ANALÝZA

Při strukturální analýze se snažíme zohlednit několik věcí. Jednak se odsazováním do tří úrovní snažíme naznačit, které výroky jsou nadřazené, a které jsou na nich závislé a jsou proto odsazeny. Zadruhé se s pomocí šipek a zvýraznění snažíme ukázat na vzájemnou provázanost v rámci textu. Například v prvním verši se mluví o pánu, a ten je následně definován dvěma skutečnostmi, je bohatý a má správce, zatímco další šipka v prvním verši, která míří ke třetímu, ukazuje, že jmenovaný správce začíná jednat.

Vidíme, že děj se odehrává převážně v rovině mluveného slova. Podobenství obsahuje tři dialogy a jeden monolog. Ve 2. verši pán mluví ke služebníkovi, ve verších 3n správce mluví sám k sobě, v 5nn mluví k věřitelům svého pána, a v 8a pán mluví ke svému správci. Děj ve verších 6–7 je paralelní, stejným způsobem jako správce jednal vůči jednomu dlužníkovi jedná i vůči druhému. Aktivní postavy jsou bohatý člověk a služebník. Pasivními postavami jsou ti, kdo ho udali, a dlužníci.

V Ježíšových výrociích vidíme, že je 9. verš paralelní s veršem 4. (viz kapitola Kde oddíl končí?). Ve verši 10. se nachází paralelismus a stejně tak tvoří paralelismus verše 11. a 12. Ve 13. verši zase nalézáme chiasmus. Ježíšovy jednotlivé výroky postupně rozvíjejí myšlenku v paralelismech, což je běžný jev v hebrejském jazyce a je možné z toho usuzovat na semitské pozadí výroků (viz kapitola Kde oddíl končí?).

3.1. Úvod k podobenství v. 1a

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς·

3.2. Úvod podobenství v. 1b

ἄνθρωπός τις
ἦν πλούσιος
ὃς εἶχεν οἰκονόμον,
καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ
ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

3.3. Pán mluví k služebníkovi v. 2

καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ·
τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ;
ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου,
οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν.

3.4. Služebník mluví sám k sobě vv. 3n

εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος·

τί ποιήσω,
ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ;
σκάπτειν οὐκ ἰσχύω,
ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.
ἔγνω τί ποιήσω,

ἵνα ...
ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας
δέξωνται με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

ἵνα ...
ὅταν ἐκλίπη
δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Par.
Verš. 9.

3.5. Snaha zajistit si přízeň vv. 5nn

καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλητῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ

ἔλεγεν τῷ πρώτῳ·

πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

ὁ δὲ εἶπεν·

ἑκατὸν βάτους ἐλαίου.

ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·

δέξαι σου τὰ γράμματα

καὶ καθίσας ταχέως γράψον πενήκοντα.

Zcela paralelní jednání jen s drobnými obměnami je následující:

ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν·

σύ δὲ πόσον ὀφείλεις;

ὁ δὲ εἶπεν·

ἑκατὸν κόρους σίτου.

λέγει αὐτῷ·

δέξαι σου τὰ γράμματα

καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

3.6. Pán chválí služebníka v. 8a

καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας

ὅτι φρονίμως ἐποίησεν·

3.7. O prozíravém jednání vv. 8b–9

ὅτι

οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι

ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός

εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω,

ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας,

ἵνα...

ὅταν ἐκλίπη

δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

3.8. O věrné službě vv. 10–13

Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ

καὶ

ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος

εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε,

καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ,

καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν,

καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν.

τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν·

ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει

καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,

ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται

καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.

οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ.

4. VÝKLAD PO VERŠÍCH

Tato kapitola je těžištěm naší práce. Nejdříve uvedeme verše v řeckém znění a následně náš český překlad. Pro rozdělení do jednotlivých rukopisných rodin, tj. egyptské, byzantské a západní, jsme užili díla Pokorného⁵⁷, první díl komentáře k Lukášovi od Bovona⁵⁸, příručku od Alandových,⁵⁹ a NA28 a UBS. Je užitečné si povšimnout, že Bovon a Pokorný se liší v zařazení kodexu A, podle Bovona⁶⁰ jde o byzantský typ textu, zatímco Pokorný⁶¹ jej řadí do egyptské textové rodiny.

4.1. Úvod podobenství v. 1

^{16,1} Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς⁶². ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων⁶³ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

^{16,1} *Ale říkal i učedníkům: Byl nějaký bohatý člověk, který měl správce, a ten byl u něj obviněn, že prý rozhazuje jeho majetek.*

V prvním verši se mění skupina, k níž Ježíš hovoří.⁶⁴ Od farizeů a učitelů zákona (Lk 15,2) se nyní obrací k učedníkům. Farizeové však na scéně zůstávají a ve verši 14. máme jejich reakci. „Lukáš tak naznačuje, že podobenství má význam pro obě

---

⁵⁷ Srov. Pokorný, Heckel (2013), s. 128–134.

⁵⁸ Srov. Bovon (2002), s. 1.

⁵⁹ Srov. Aland, K.; Aland, B. (1995) s 118.

⁶⁰ Srov. Bovon (2002), s. 1.

⁶¹ Srov. Pokorný, Heckel (2013), s. 132.

⁶² Na základě externí analýzy vidíme, že vpisek *αυτου* se začíná vyskytovat teprve v 5. století v byzantských typech textů, které mohly ovlivnit pozdější přepisovatele egyptského typu textu, a proto se od 9. století vyskytuje i v textech egyptského typu. Varianty *αυτου οτι* a *παραβολην* jsou dosvědčeny každá pouze jedním textovým svědkem (X) a (E), ta první z 9. nebo 10. století, a ta druhá ze století 13., proto půjde zcela jistě o snahu zjednodušit čtení původního textu, a tedy nepůvodní vsuvku.

⁶³ Polovětná konstrukce *ὡς διασκορπίζων: διασκορπίζων* ve spojení se spojkou *ὡς* je ptc. důvodové o důvodu myšleném a překládá se „takže prý, že prý“. Srov. Niederle-Groh (1935), s. 202 a 222.

⁶⁴ Viz Marshall (1978), s. 617. Viz také Bock (1996), s. 1327.

skupiny posluchačů, ale je určeno především učedníkům.⁶⁵ Podobenství pojednává o blíže nespécifikovaném bohatém člověku, přičemž stejný úvod nalézáme i v druhém podobenství této kapitoly (Lk 16,19–31). „Materiál v 16,1-31 se soustředí na téma správného nakládání s majetkem a bohatstvím.“⁶⁶

O „bohatém člověku“ víme to, že je bohatý, má správce, a je nejspíše nepřítomný v tomto konkrétním hospodářství, protože ho „správce“ mohl podvádět při nakládání s jeho majetkem. „Bohatý muž“ je pravděpodobně nepřítomný statkář, majitel galilejského latifundia, který svěřil vyřizování všech běžných záležitostí při správě svého majetku ‚správcí‘ (oikonomos).⁶⁷

Řecký termín οἰκονόμος se v Novém zákoně vyskytuje desetkrát, z toho u Lukáše čtyřikrát a pokaždé ve spojení se správou majetku (Lk 12,42 – zde jde konkrétně o potraviny; 16,1; 16,3; 16,8). Mluvíme-li o οἰκονόμος, jde o člověka, který spravuje majetek svého pána a dobrým překladem je majordom nebo právě správce.⁶⁸ Zatímco v podobenství z kap. 12. (Lk 12,41–47) může mluvit o správci, který je otrokem svého pána, v našem případě zřejmě o otroka nepůjde. Důvodem je, že ho jeho pán propouští, a nikoliv prodává, ani nečteme o jakékoliv manumisi.⁶⁹ Tento správce má plnou moc jednat jménem svého pána ve všem, co mu náleží, ať už ke škodě svého pána, jak vidíme v našem podobenství, nebo ku jeho prospěchu.⁷⁰

V tuto chvíli máme objasněny postavy vystupující v našem příběhu a jejich vztah. Ve druhé části 1. verše se rozjíždí děj obviněním, že tento člověk rozhazuje majetek svého pána. Termín διαβάλλω použitý pro obvinění znamená „(...) podat stížnost na určitou osobu třetí straně, *vznést obvinění, zpravit*, buď spravedlivě

---

⁶⁵ Marshall (1978), s. 617.

⁶⁶ Stein (1992), s. 410.

⁶⁷ Fitzmyer (2008), s. 1097.

⁶⁸ BDAG, s. 698. Viz také „οἰκονόμος znamená v rabínské literatuře ‚majordoma‘ (תִּבְּרָן), druh vrchního otroka, který dohlíží na domácnost, a dokonce na celý majetek svého pána.“ TDNT, s. 149–150.

⁶⁹ Srov. Bock (1996), s. 1327.

⁷⁰ Srov. EDNT, s. 499.

nebo falešně.⁷¹ Vyskytuje se třikrát v Septuagintě; v Da 3,8 jde o řecký překlad slovního spojení אָגַל קַרְצִי „(...) vést proti někomu soudní řízení, obvinít.“⁷²

V tomto textu je sloveso užitě pro obžalobu Judejců u krále Nebúkadnesara, protože se nepoklonili zlaté soše, jde tedy o pravdivé obvinění. V 2 Mak 3,11 jde naopak o falešné obvinění a v případě 4 Mak 4,1 jde o zákeřné obvinění.⁷³

Sloveso samotné je užíváno pro křivé, nebo pravdivé obvinění a v tomto místě nejsme ještě tedy schopni rozhodnout, zda máme číst text jedním nebo druhým způsobem.

Celý následující děj nám ukazuje, že správce i pán berou obvinění vážně, také je správce v 8. verši označen za „nepoctivého správce“ (τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας), čímž naznačuje, že obvinění je pravdivé.⁷⁴ Obsahem obvinění je, že správce „rozhazuje“ majetek svého pána. Sloveso užitě pro jeho počínání διασκορπίζω se nachází i v podobenství o marnotratném synu (15,13), kde „syn rozhází majetek / živobytí svého otce.“ Pokud se budeme ptát, co konkrétně mohl správce učinit, pak nám na to odpovídá Marshall. V případě našeho textu může toto „rozhazování“ znamenat buď zanedbání povinností nebo zpronevěru prostředků, ale jelikož se nedozvídáme, že by měl správce cokoliv vracet, je pravděpodobnější první možnost.⁷⁵

Při srovnání s „marnotratným synem“ a následným jednáním „správce“ je vysoce pravděpodobné, že stejně jako majetek „rozházel“ mladší syn v předcházejícím podobenství, stejně tak snížil celkový objem hmotných i nehmotných statků náš správce. A na Marshallovu námitku můžeme reagovat, že ani v případě snížení částek na dlužných úpisech není požadována náhrada. Uvědomme si však, že pro podobenství a jeho poselství není důležité, co konkrétně udělal, důležité je, že špatně hospodařil s majetkem svého pána, ať již šlo o zanedbání povinností nebo o zpronevěru.

---

⁷¹ BDAG, s. 226.

⁷² HALOT, s. 1974.

⁷³ Srov. BDAG, s. 226.

⁷⁴ Viz Fitzmyer (2008), s. 1099.

⁷⁵ Srov. Marshall (1978), s. 617.

4.2. Pán mluví k služebníku v. 2

² καὶ φωνήσας⁷⁶ αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν.

² A zavolal ho a řekl mu: Co to o tobě slyším? Vydej počet ze svého správcovství, protože už nejsi schopen spravovat.

Pán si předvolá svého služebníka a pronese k němu první řeč našeho podobenství. Správce má „vydat počet ze svého správcovství“ (ἀποδοῦναι τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου). Podle Bovona nešlo o složení účtů ve smyslu „předlož mi účtenky,“ to prý bylo možné vykonat hned, ale o vyúčtování dosavadního počínání správce z velké pravděpodobnosti proto, aby je předal někomu dalšímu.⁷⁷ Opačný názor než zmínění autoři má Bock; ten tvrdí, že si „pán“ žádá výpis správcových účtů, aby si mohl ověřit obvinění.⁷⁸ Argument, kterým řeší Bock problém předpokládaného vyhazovu, je, že pán předpokládá potvrzení pravosti obvinění.⁷⁹ Je tedy možné frázi přeložit buď ve smyslu „slož účty a odejdi“, případně „slož účty, aby si je někdo jiný mohl projít a navázat na tvou práci“, nebo „odevzdej mi účtenky, ať si ověřím pravdivost tvrzení“, čímž je zachována nejistota obvinění vyjádřená slovesem vznést obvinění (διαβάλλω).

Druhý názor obsahuje více problémů, vzhledem ke kontextu než první. Zaprvé je složení účtu vysvětlené důvodovou vedlejší větou uvozenou spojkou γὰρ, která objasňuje výpověď ve větě hlavní: Správce bude vyhozen, „protože již není způsobilý k vykonávání této funkce.“ A jeho jednání tomu odpovídá. „Ví, že je propouštěn (16,3a), a proto využije posledních hodin ve funkci, aby změnil účty ve svůj prospěch.“⁸⁰ Tímto výrokem tedy není správce vybídnut, aby si mohl obvinění

---

⁷⁶ Φωνήσας ptc. aoristu aktiva ve funkci doplňku k podmětu zavolav jde o vedlejší děj k hlavnímu ději ve větě. Takováto participia vzhledem k současné češtině překládáme běžným slovesným způsobem „zavolal“.

⁷⁷ Srov. Bovon (2013), s. 447. Viz také Fitzmyer (2008), s. 1100.

⁷⁸ Srov. Bock (1996), s. 1328.

⁷⁹ Srov. Bock (1996), s. 1328.

⁸⁰ Marshall (1978), s. 618.

prověřit, ale zcela jasně vyhozen. Jak poznamenává Mrázek: „Složení účtů zde není revize, kontrola, nýbrž docela jednoznačně *předání agendy*.“⁸¹

Jasný vyhozov ze strany hospodáře však vytváří určitý prostor, který správce může využít, aby se zajistil na budoucnost.⁸² „Pro pořádek je třeba říci, že mu nehrozí soudní řízení, nicméně když je propuštěn, přichází o plat i o dobrou pověst.“⁸³

4.3. Služebník mluví sám k sobě vv. 3-4

³ εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ’ ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. ⁴ ἔγνω⁸⁴ τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνται με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

³ *Správce si řekl: Co budu dělat, neboť můj pán odnímá ode mě správcovství? Kopat neumím, žebrat se stydím.* ⁴ *Už vím, co učiním, aby mě, až budu zbaven správcovství, vzali do svých domovů.*

Z hlediska struktury je výpověď ve 3. verši paralelní s výpovědí ve verši 4. Správce se ptá, co bude dělat a ihned si na to odpovídá. Jak bylo řečeno v minulé kapitole, tyto verše nás ujišťují, že o vyhazovu bylo rozhodnuto a správce nyní využívá čas, který mu jeho pán dal na předložení účtů k tomu, aby si zajistil vlastní budoucnost. Pán ho vyhazuje z práce a správce nevidí žádnou šanci na budoucí zaměstnání. Nemá budoucnost, pokud s tím rychle něco neudělá.⁸⁵

Ve verších 3. a 4. je obsažen monolog správce, který je uvozen frází „řekl si“ (εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ). Takoveto samomluvy nalézáme v Lukášově díle i na dalších místech; např. v Lk 7,39 a v Lk 18,4. Tuto frázi vidíme i ve Skutcích (např. Sk 12,11)

---

⁸¹ Mrázek (2007), s. 92.

⁸² Srov. „Genialita správce se projevila v tom, že tuto poslední práci provedl tak, aby posloužila jeho vlastním zájmům, a to, že využil ve svůj prospěch jemný manévrovací prostor, který mu zbýval.“ Bovon (2013), s. 447.

⁸³ Bovon (2013), s. 446. Viz také Mrázek (2007), s. 93.

⁸⁴ V řadě kontextů se aorist používá k vyjádření přítomného děje. Srov. Porter (1999), s. 36. Jako příklad užití takového typu aoristu uvádí Porter přímo námi zkoumané místo: „Lk 16,4: ἔγνω (Vím), reakce nespravedlivého správce, když ho napadla myšlenka.“ Porter (1999), s. 36.

⁸⁵ Srov. Marshall (1978), s. 618.

a jednou se objevuje v Matoušovi (Mt 9,21). Fráze je tedy výrazový prostředek specifický pro lukášovské postavy (s jednou výjimkou v Mt), přičemž vidíme, že toto mluvení v sobě nemusí být hlasité. Správce tedy vede vnitřní monolog, jehož obsah máme následně zaznamenaný.

Správce se nalézá v krizi, kterou musí nyní řešit „(...) odříznut od zaběhnutého způsobu života, vytržen z toho, jak žil, a cítí se naprosto bezradný, protože má pocit, že nic jiného už dávno dělat neumí ani nedokáže.“⁸⁶ Správcův povzdech, že neumí kopat, EDNT vykládá: „(...) na kopání nejsem dost silný.“⁸⁷ Sloveso kopat (*σκάπτειν*) se vyskytuje u Lukáše na třech místech ve dvou významech, buď ve smyslu kopat např. základy domu (v Lk 6,48) nebo ve významu okopání stromku, tedy zahradnickém (Lk 13,8), a samozřejmě ještě v našem textu. Vzhledem k tomu, že jde o kopání, na něž nemá správce sílu, půjde o první význam, tedy kopání např. základů. Podle slovníku je kopání nejtěžší druh práce.⁸⁸ Je dobré si povšimnout Bockova výkladu, který tvrdí, že by se správce měl vracet k manuální práci; jistě to souvisí s tím, že správce je podle něj otrok, a nikoliv svobodný člověk.⁸⁹

Správce si neumí představit, že by měl pracovat jako kopáč, tedy zastávat ten nejtěžší druh práce, proto rozvažuje o druhé možnosti, která se mu nabízí. Pokud nebude kopat, pak může žebrať, ale ani to se mu nechce. Správce zváží své vyhlídky, jež mohly být poctivým řešením nastalé situace, a na první nemá sílu a ke druhé se nechce snížit. Proto se rozhodne jednat způsobem jemu vlastním. Stejně jako se na počátku podobenství dozvídáme, že zpronevěřuje majetek svého pána, pokračuje ve svém jednání i nadále.

Jaké řešení správce našel? Správce si vymyslí plán, kterým se snaží zavázat věřitele svého pána. V pozadí stojí kulturní předpoklad, který buď vychází z pohledu na pohostinnosti v tehdejší době nebo jedná na základě vztahů patron-klient.

Nejdříve si osvětleme, jakým způsobem byla v tehdejší společnosti pojímána pohostinnost:

---

⁸⁶ Mrázek (2007), s. 93.

⁸⁷ EDNT, s. 250. Viz také Bovon (2013), s. 447.

⁸⁸ Srov. BDAG, s. 926. Viz také Marshall (1978), s. 618. Bock (1996), s. 1328. Fitzmyer (2008), s. 1100.

⁸⁹ Srov. Bock (1996), s. 1327–1328.

(...) byla vnímána jako důsledek osobní zbožnosti vůči Bohu (...) Praktikovat pohostinnost bylo hodno chvály, dokonce sebechvály (Job 31,32), zatímco její nepraktikování vyvolávalo odsouzení (Job 22,7), zejména v kruzích, kde byla pohostinnost považována za nadřazenou postu (Iz 58,6-7).⁹⁰

Anebo tedy správce jedná na základě patronsko-klientských vztahů, které v tehdejší společnosti běžně fungovaly. Šlo o vztahy založené na službách a protislužbách:

„Seneka hovoří o poskytování a přijímání dobrodiní jako o „praxi, která tvoří hlavní pouto lidské společnosti.“ (...) Taková pouta existovala mezi společensky rovnými, kteří se navzájem nazývají přáteli (...) a pro něž platí výrok „přátelé mají všechno společné.“ Partneři v takových vztazích si podle potřeby vyměňovali laskavosti, přičemž žádná ze stran nebyla v podřízené, závislé roli (...) V takové společnosti se vděčnost stává základní ctností a nevděčnost kardinálním společenským a politickým hříchem.⁹¹

S ohledem na kulturu, v níž správce žil, bylo očekávatelné, že pokud prokáže jakékoliv dobrodiní, pak bude moci očekávat dobrodiní nazpět. Příklad takového předpokladu vidíme v Písmu například v Lk 14,12. Správce se mohl domnívat, že ho přijmou jako hosta, ale pravděpodobněji že ho přijmou na nějakou pracovní pozici.⁹² Na základě svého přesvědčení jedná vůči pánovým dlužníkům v následujících verších.

Sloveso *δέχομαι* znamená „být k někomu vstřícný, přijímat, vítat, (...) *τινὰ εἰς τ. οἶκον* přivítat někoho ve svém domě Lk 16,4, srov. v. 9 (...) Přijmout jako hosta.“⁹³ Tím, že bude přijat, si možná zachová postavení a unikne nebezpečí, které ho čekalo.⁹⁴ Právě ho vyhazují z práce, má trochu času než předá jednotlivé listiny a bude muset odejít. Vsadí tedy na kulturní zvyklost vzájemného prokazování dobrodiní a doufá, že vůči němu budou vstřícní dlužníci jeho Pána.

---

⁹⁰ DNTB (2000), s. 524.

⁹¹ DNTB (2000), s. 767–768. Ve svém výkladu se dvakrát odkazuje k Senekovi; prvním citátem odkazuje k Seneca Ben. 1.4.2; srov. 5.11.5; 6.41.2 a poslední věta našeho citátu DBNT je parafrází z Seneca Ben. 7.31.1; 4.18.1.

⁹² Srov. Bock (1996), s. 1329.

⁹³ BDAG, s. 221.

⁹⁴ Srov. Bovon (2013), s. 448. Viz Stein (1992), s. 413. Viz také Fitzmyer (2008), s. 1100.

4.4. Služebník jedná, aby si zajistil budoucnost vv. 5-7

⁵ καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλετῶν⁹⁵ τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ, Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; ⁶ ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν βάρτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. ⁷ ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

⁵ A zavolal si jednoho každého z dlužníků svého pána a říkal prvnímu: Kolik dlužíš mému pánu? ⁶ On odpověděl: Sto batů olivového oleje. On mu řekl: Vezmi svůj úpis usedni a rychle napiš padesát. ⁷ Potom řekl jinému: Ty dlužíš kolik? On odpověděl: Sto korů pšenice. Říká mu: Vezmi svůj úpis a napiš osmdesát.

V této části podobenství se dozvídáme, co správce vymyslel; rozhodl se snížit příjem svého pána z dlužních úpisů. Zde se zamyslíme nad identitou dlužníků a pokusíme se porozumět, s jakým množstvím oleje a obilovin se zde pracuje.

Správce si „zavolá jednoho každého z dlužníků“, nedozvídáme se, zda tito dva dlužníci jsou všichni nebo jich bylo víc a tito jsou zmíněni pouze jako příklady. Marshallův názor, že správce takto jednal s více dlužníky a tito jsou pouhými příklady, dává celkem dobrý smysl.⁹⁶ Avšak i kdyby byli skutečně pouze dva, smysl podobenství a zřejmě ani pohled na správce to nijak neovlivní. O koho mohlo jít? „Mohlo se jednat o nájemce panství, kteří platili nájemné v naturáliích, nebo (pravděpodobněji) o obchodníky, kteří od panství obdrželi zboží na úvěr a správci předali vlastnoručně psané dlužní úpisy.“⁹⁷ Že nešlo o nájemce nás přesvědčil argument, s nímž přichází Bock: „Pravděpodobně jde o cizí podnikatele, protože dlužné částky ukazují, že dlužníci jsou bohatší, než by byli nájemní zemědělci, a museli by být dost bohatí na to, aby si po propuštění správce najali.“⁹⁸ Jeho argument je logický, muselo jít o lidi, kteří mohli správce zaměstnat, tedy spíše o podnikatele na vlastních statcích.

---

⁹⁵ ἓνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλετῶν genitiv odluky jednoho každého z dlužníků

⁹⁶ Srov. Marshall (1978), s. 618.

⁹⁷ Marshall (1978), s. 618.

⁹⁸ Bock (1996), s. 1330. Viz také Mrázek (2007), s. 95.

Správce v obou případech postupuje stejným způsobem, vyžádá si *γράμματα*⁹⁹ a hodlá změnit jejich obsah. *γράμματα* je dokument nebo písemnost a i v případě plurálu mluvíme o jednotlivém exempláři.¹⁰⁰ Správcovo „nepoctivé“ nakládání s majetkem pána se zde konkrétně vykresluje jako snaha zajistit si vlastní budoucnost; „(...) falšoval ‚dokumenty‘ (*γράμματα*), směnky nebo nájemní smlouvy.“¹⁰¹

Než přejdeme k otázce, kolik bylo sto batů oleje a sto korů pšenice, zmiňme tezi, kterou z tohoto detailu vynáší Bock: „Měrný systém je židovský a Lukáš míry pro své posluchače nepřevádí, což je detail, který prozrazuje židovský původ podobenství a naznačuje jeho autenticitu.“¹⁰² Lukáš tedy, přestože píše do pohanského prostředí, ponechává v podobenství míry a váhy židovské a nepřevádí je, což by spolu s paralelismy v následujících verších opravdu mohlo poukazovat, na to, že za řečí stojí Ježíš.

Podobenství je velmi krátké a je nesené krátkými dialogy, čímž vytváří jako celek atmosféru, že není času nazbyt, je nutné jednat co nejrychleji, protože zanedlouho bude správce bez práce; a tomu napomáhá i detail, že má dlužník rychle usednout a přepsat svůj úpis.¹⁰³

Jak se ukáže v následujícím exkurzu, není možné přesně určit a přepočítat na současný metrický systém objem baty a kory. Co text říká s určitostí je skutečnost, že velikost prvního úpisu byla snížena o 50 % a u druhého o 20 %.

„Rozdíl proč jeden odepisuje dvacet a druhý padesát, se prý dá docela snadno vysvětlit: buď cenami jednotlivých komodit nebo rizikovostí prodeje. Anebo taky tím, že vypravěč nechce být nudný a nechce se opakovat.“¹⁰⁴ Jeremiasův přepočet, jak jej nalézáme v Marshallovi, ukazuje, že v obou případech byl dlužní úpis snížen

---

⁹⁹ Zde vidíme snahu některých rukopisů zjednodušit čtení v několika rukopisech, které místo *γράμματα* čtou *το γραμμα*. Předpokládáme, že jde o snahu zjednodušit čtení, aby čtenář neviděl za výrazem více než jeden dlužní úpis. Proto pokládáme toto čtení za nepůvodní.

¹⁰⁰ Srov. BDAG, s. 205.

¹⁰¹ Bovon (2013), s. 448.

¹⁰² Bock (1996), s. 1331.

¹⁰³ Srov. Bock (1996), s. 1331.

¹⁰⁴ Mrázek (2007), s. 95.

o stejnou částku, a to o 500 denárů.¹⁰⁵ Problém s touto interpretací je ten, že nejsme schopni říci, o jaký objem ve skutečnosti šlo, a tedy i správně spočítat na kolik by odpuštěný objem v denárech vyšel.

4.4.1. Exkurz: 100 batů a 100 korů

Při zjišťování objemu batu se komentátoři, s nimiž jsem pracoval, odkazují k Josephovi.¹⁰⁶

Král Šalomoun, jakmile mu přinesli tento list tyrského krále, ocenil ochotu a dobrou vůli, kterou v něm projevil, a oplatil mu, co si přál, a posílal mu ročně dvacet tisíc korů pšenice a tolik batů oleje; nyní se do batu vejde sedmdesát dva sextárii.¹⁰⁷

Podle Marshalla odpovídá 72 sextárii přibližně 39 litrům, z toho lze dopočítat, že šlo o zhruba 3900 litrů olivového oleje.¹⁰⁸ Avšak „(...) řada archeologických nálezů z doby SZ a řecko-římské udává údaj přibližně 5 galonů neboli 21-22 litrů, což je údaj, který je pro dobu SZ nepochybný.“¹⁰⁹ Přepočten na litry by pak odpovídal zhruba 2100–2200 litrů oleje. Trochu jiný objem udává ve svém komentáři Bock, podle něhož je objem batu 8,75 galonů nebo 33,1 litrů,¹¹⁰ což by bylo zhruba 3310 litrů oleje. Hodně podobný přepočten udává Stein ve svém komentáři; zde píše, že 100 batů oleje by odpovídalo zhruba 800 až 900 galonů, čili zhruba 3028 až 3407 litrům oleje.¹¹¹

Slovník BDAG s odkazem na Josepha Flavia konstatuje, že bat je 72 sextárii, což odpovídá 34 litrům.¹¹² Podle EDNT je velikost batů běžně interpretována jako 39,384 litrů.¹¹³ Slovníky nám tedy nepomohou v tom, abychom přesně určili, o jak velké množství oleje jde (nejsme schopni rozhodnout, zda šlo o 3900, 3300 nebo o 2200 litrů).

„Poté se (ἔπειτα) proces opakuje s druhým typickým dlužníkem, jehož platba je vyjádřena v pšenici.“¹¹⁴ Druhý dlužník dluží 100 korů pšenice. Míra je opět nejistá. Marshall odmítá Flaviovu míru¹¹⁵, že kor má hodnotu 525 litrů a uvádí, že v době před Kristem to bylo přibližně 220 litrů nebo

---

¹⁰⁵ Srov. Marshall (1978), s. 618–619.

¹⁰⁶ Viz Marshall (1978), s. 618–619. Bock (1996), s. 1330–1332. Fitzmyer (2008), s. 1100–1101. Bovon (2013), s. 448.

¹⁰⁷ Josephus, s. 215.

¹⁰⁸ Srov. Marshall (1978), s. 618.

¹⁰⁹ Marshall (1978), s. 618–619. Na Marshala odkazuje Bovon v poznámce pod čarou. Srov. Bovon (2013), s. 448.

¹¹⁰ Srov. Bock (1996), s. 1330.

¹¹¹ Srov. Stein (1992), s. 413.

¹¹² Srov. BDAG, s. 171.

¹¹³ Srov. EDNT, s. 209.

¹¹⁴ Marshall (1978), s. 619.

¹¹⁵ Srov. Josephus, s. 418.

48 galonů.¹¹⁶ O trochu jiný údaj uvádí Bock, jeden kor se dle něj rovnal téměř 400 litrům.¹¹⁷ Bovon ve své poznámce pod čarou odkazuje ke třem autorům a uvádí jejich míry: „(...) podle Lagrange je to míra 589 litrů, podle Grundmanna 364 litrů a podle Marshalla 220 litrů.“¹¹⁸ Jak tedy vidíme, i v případě pšenice dostáváme několik různých údajů; buď jí bylo kolem 22 000, 40 000, nebo dokonce až 60 000 litrů. Jde o obrovské rozdíly v množství, a proto se musíme spokojit s konstatováním, že prostě nezjistíme, o kolik litrů pšenice, a v případě prvního dlužního úpisu oleje, šlo.

4.5. Pán chválí služebníka v. 8a

⁸ καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι¹¹⁹ φρονίμως ἐποίησεν.

⁸ *A pán toho nepoctivého správce pochválil, protože jednal rozumně.*

Kolem závěru podobenství se točí mnoho diskusí. Základní otázkou a tím, co čtenáře podobenství na první pohled zarazí, je: Proč bohatý muž chválí počínání správce, když ho okradl? Mrázek glosuje, že toto počínání mohlo být nečekané i pro samotného správce.¹²⁰ Tuto otázku je možné řešit různými způsoby.

První možností je taková práce s textem, díky níž dojdeme k závěru, že správce vlastně pochválen nebyl, ukážeme dva možné pohledy. Další způsob je, že Ježíš je onen „P/pán“, o němž se hovoří v osmém verši. Třetí možnost je tvrzení, že správce snížil směnky o úroky, které byly v rozporu s Tórou, a odsud pak řešení, s nímž přišel Fitzmyer, že správce snížil dlužní úpisy o vlastní zisk. Anebo je zde Mrázekova interpretace, že jde o určitý typ komedie, v níž vystupuje sympatický rošťák, někdo jako Belmondo. Tato řešení následně představíme a pokusíme se s nimi nějak vyrovnat.

První způsob výkladu nalzáme v Bovonově komentáři, odkazuje k autorům, z nichž jedním je Günther Schwarz, který rekonstruuje text do původního semitského vzoru a dochází k úplně opačnému významu, než se nalzá v řeckém textu: „A majitel proklel nespravedlivého správce, protože ho tento správce

---

¹¹⁶ Srov. Marshall (1978), s. 619.

¹¹⁷ Srov. Bock (1996), s. 1331.

¹¹⁸ Bovon (2013), s. 448.

¹¹⁹ Jde o vedlejší větu důvodovou uvozenou spojkou ὅτι. Srov. Niederle-Groh (1935), s. 202.

¹²⁰ Srov Mrázek (2007), s. 96.

podvedl!“¹²¹ Význam „proklít“ pro sloveso ἐπὶήνεσεν ve slovnících nikde nenalezneme.¹²² Druhým zajímavým řešením přispívá komentátor, kterého Bovon zmiňuje, ale chybí nám odkaz, o kom mluví: „(...) v nejstarších rukopisech chybí interpunkce, proto navrhuje číst verš 8a jako otázku nebo alespoň vykřičník.“¹²³

Toto jsou pokusy uhladit text. Musíme si však uvědomit, že Ježíš svými výroky provokoval. Sám Bovon tento způsob výkladu označuje za exegetický úhybný manévr a končí svůj výklad konstatováním, že „(...) majitel správci neblahopřeje bezvýhradně, ale prostě ho chválí za to, že jednal rozumně, tj. v zájmu vlastního profitu (tak by to viděl bohatý člověk).“¹²⁴

Druhým řešením je, že pánem v 8. verši se myslí Ježíš. Argumentem uváděným ve prospěch tohoto vidění je, že hospodář by přece nepochválil služebníka za takovoto počínání, proto musí κύριός znamenat Ježíše.¹²⁵

V samotném textu se termín „pán“ (ὁ κύριός) vyskytuje ve verších 3 a 5, a pokaždé s odkazem na onoho „bohatého člověka.“ Spojka „a“ (καί) zcela jasně navazuje větu na předcházející oddíl a není zde jakýkoliv předěl, abychom mohli usoudit změnu postavy vyskytující se v pozadí termínu. Vyjma teologického předporozumění nic nenaznačuje, že by mělo jít o Krista. V neprospěch tohoto vidění mluví i samotný žánr našeho textu. Podobenství má člověka zarazit, donutit přemýšlet, a pokud by to takto bylo, tuto svoji překvapivost by ztratilo.¹²⁶ Navíc „(...) Ježíšova podobenství obvykle končí ponaučením.“¹²⁷ Pokud by byl Ježíš

---

¹²¹ Bovon (2013), s. 449. Viz také Mrázek (2007), s. 96.

¹²² Bauerův slovník takovoto význam slova vůbec nenabízí. Srov. BDAG, s. 357. A EDNT přímo náš verš vykládá výše zmiňovaným způsobem: „Kristus, který chválí správce.“ EDNT s. 16. Výraz „proklet“ nikde nenabízí a naopak ukazuje, že ve všech šesti výskytech tohoto sloveso jde o chválu (Ř15,11; 1 K 11,2; 2 K 8,18; Lk 16,8), případně o nechválu (1 K 11,17.22). Srov. EDNT, s. 16. V Kittelově slovníku sloveso ἐπαινέω chybí a obsažené substantivum ἐπαινος nemá význam proklít. Srov. TDNT, s. 586–588.

¹²³ Bovon (2013), s. 449.

¹²⁴ Bovon (2013), s. 449

¹²⁵ Srov. Marshall (1978), s. 620.

¹²⁶ Viz DJGSE, s. 651–653.

¹²⁷ Bock (1996), s. 1338-1339.

osobou, která mluví ve verši 8a, pak nám chybí konec podobenství, reakce ze strany aktérů, podobenství by bylo nedokončené.¹²⁸

Třetí možností je, že služebník snížil dlužní úpisy o úroky.¹²⁹ Tato možnost se pak dělí na další dvě. Zaprvé byl úrok porušením nařízení Tóry proti lichvě (Dt 23,20–21) a správce snížil dluh o tento úrok, čímž jednal vlastně ve prospěch vlastního pána, který tímto porušoval zákon.¹³⁰ Pak by bylo docela myslitelné, že zloděj okradl zloděje, přičemž postižený nemá možnost se bránit, a tak ocení genialitu kolegy.¹³¹ Nebo byl úrok správcovou provizí a on se snažil zajistit si budoucnost svými vlastními penězi a nikoli penězi svého pána. S tímto druhým názorem přichází Fitzmyer svým navázáním na Derreta. Podle něj „Pán chválí správce pro jeho obezřetnost, protože si uvědomuje, že správce odepsal svou vlastní provizi z původních lichvářských dluhopisů.“¹³²

Fitzmyer užívá dva argumenty, o něž svůj názor opírá; první je textový a druhý je kulturní. Textovým argumentem mu je, že Lukáš „(...) nepoužívá technický výraz pro zrušení dluhu.“¹³³ Běžnou praxí tehdejší kultury podle něj bylo, že zprostředkovatel půjčky si k dluhopisu připočítával provizi, která byla zahrnuta v celkové částce.¹³⁴ Fitzmyerův citát z Josepha podle něj říká, že...

Josephus si je vědom jisté formy této praxe, protože zaznamenává, že když si Herodes Agrippa I., který byl téměř na mizině (asi 33-34 n. l.), půjčil prostřednictvím agenta Marsyase peníze od blízkovýchodního bankéře, musel sepsat dluhopis na 20 000 attických drachem, i když dostal o 2500 drachem méně (*Ant.* 18.6, 3 § 157).¹³⁵

Tento argument je velmi zvláštní. Když si dohledáme tento citát v Josephových Starožitnostech, čteme tam toto:

---

¹²⁸ Srov. Bock (1996), s. 1342.

¹²⁹ Srov. Marshall (1978), s. 620.

¹³⁰ S tímto názorem přišel jako první Derret (viz J. D. M. Derrett, *Law in the New Testament, London*, [1970].) My jsme se však k tomu dílu nedostali, a proto čerpáme jeho výklad z Marshalla. Srov. Marshall (1978), s. 614–615.

¹³¹ Srov. Mrázek (2007), s. 96.

¹³² Fitzmyer (2008), s. 1098.

¹³³ Fitzmyer (2008), s. 1098.

¹³⁴ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1097.

¹³⁵ Fitzmyer (2008), s. 1097–1098.

(156) Marsyas tedy požádal Petra, který byl propuštěncem Bereniké a na základě její závěti byl předán Antonii, aby tolik půjčil na Agrippův vlastní dluhopis a záruku; (157) Ale on obvinil Agrippu, že ho o jisté částky podvedl, a tak přiměl Marsyase, když uzavřel dluhopis na 20 000 attických drachem, aby přijal o 25 stovek drachem méně, což přijal, protože neměl jinou možnost. (*Ant 18,6.3* § 156-157)

Jak je v Josephovi vidět, tak dluh byl snížen o 2500 drachem. Nikde v citovaném oddíle ale nečteme, že by mělo jít o provizi Marsyasovi. Rozdíl mezi částkou na dluhopisu a částkou obdrženou byl ten, že ho Agrippa v minulosti podvedl. To je velmi důležité, toto místo nijak nepotvrzuje Fitzmyerovu myšlenku, že by bylo běžnou praxí tehdejší kultury, že si zprostředkovatel účtoval 1/8 půjčené částky jako profit. Je možné, že Fitzmyer čte text způsobem, že peníze pocházely od Antonie a zprostředkoval je Petr, ale o tom v textu nic nečteme. Na druhou stranu je možné vidět ve strhnuté částce úrok, ale ten si jistě účtoval věřitel a nikoliv zprostředkovatel.

Jednu věc se však dozvídáme; dlužní úpisy jistě obsahovaly vyšší částky, než jaké byly vypůjčeny. Důvodů mohlo být jistě více než jenom ten, o němž čteme u Flavia. Příběh o úrocích nemluví, čtenář textu znalý tehdejší praxi je sice mohl přepokládat, ale z textu nelze zjistit o kolik šlo. Navíc argument, že 100 % úrok z oliv je možný, nám nijak nepotvrdí, že v případě prvního dluhopisu šlo o úrok. I kdyby správce snížil dluhopis o úrok, svého pána o toto množství komodit ukrátil.

Bylo by však možné správce snižujícího dluhopisy o úrok, čímž vlastně jedná v souladu s nařízením Tóry nebo se snaží vrátit věci do souladu s Tórou, stále označit termínem „nepoctivost“ (*ἀδικία*)? Pokud by správce užíval svůj vlastní majetek, tzn. provizi, šlo by jej označit za „nepoctivého správce“ *οἰκονόμος τῆς ἀδικίας*?

Podle Bocka se však „nepoctivost“ (*ἀδικία*) váže ke správcově počínání z verše 1 a 2, a nikoli k samotnému jednání ve verších 5–7.¹³⁶ Správce je za nepoctivého

---

¹³⁶ „Jde o to, že správce je nespravedlivý ne kvůli tomu, co právě udělal (16,5-7), ale kvůli svému předchozímu správcovství (16,1-2). Tato dřívější obvinění jsou v pohybu podobenství považována za pravdivá, a proto se na ně zde odkazuje. Takový nespravedlivý, bezohledný, ale sobecky chytrý člověk je samozřejmě spjat se světem, a proto je v 16,8b nazván ‚synem tohoto světa‘.“ Bock (1996), s. 1343.

však označen až nyní, a proto nedává smysl, aby se toto hodnocení vztahovalo pouze na jeho jednání ve verších 1 a 2.¹³⁷ ἀδικία se „(...) vztahuje k jednání, které je v rozporu s tím, co je správné.“¹³⁸ Toto označení jasně ukazuje, že správce jedná v rozporu s tím, co je správné. Správné by bylo přijmout budoucnost, kterou si upekl tím, jak nakládal s majetkem svěřeným mu do správy, spíše než pokračovat v jednání nevěrném vůči svému pánu a věrném jeho vlastní budoucnosti.

Nadto nám sám verš jasně říká, proč ho pán pochválil: Protože jednal rozumně. Důvodem chvály není náprava, tedy dání dluhu do řádných mezí Tóry, ale rozumnost projevená ve snaze zajistit si vlastní budoucnost.¹³⁹ Nadto nás následující verše 10–13, které hovoří o světském majetku jako o cizím, vedou k domněnce, že si správce snažil zajistit budoucnost cizím majetkem, a je nakonec jedno, zda šlo o úroký nebo samotný dluh bez úroků.

Čtvrtým a posledním řešením, které zde uvedeme, nalézáme v Mrázkově knize. S odkazem na Via konstatuje, že „(...) podobenství jsou vlastně miniaturní divadelní jednoaktovky a chovají se buď jako komedie nebo tragédie.“¹⁴⁰ V této komedii vystupuje padouch, kterému kvůli jeho šarmu v podstatě držíme palce.¹⁴¹ Nebo „(...) v antických komediích je to dost často mazaný sluha poměrně velkorysého pána. Jeho pán je bohatý, lehkomyšlný floutek, kterému na penězích zase tak moc nezáleží (alespoň ne na tom, oč ho takový sluha dokáže připravit), ale docela ocení vtip.“¹⁴²

Jednou postavou našeho podobenství jsme se doposud nezabývali, a přesto je nesmírně zajímavá. Je jím pán hospodářství. Jak vidíme z jeho jednání, „(...) má zrovna tento pán ke svému majetku až povážlivě svobodný vztah.“¹⁴³ Tento pán jedná „(...) jinak než jak by od něho usedlý a spořádaný občan očekával.“¹⁴⁴ Tento pán však jedná v souladu s jinými texty z Lukášova evangelia, nežádá nazpět, co mu bylo ukradeno (Lk 6,30.34), na svém majetku nijak nelpí (Lk 19,8) oproti jiným,

---

¹³⁷ Srov. Stein (1992), s. 414.

¹³⁸ BDAG, s. 21.

¹³⁹ Viz Bock (1996), s. 1339–1340.

¹⁴⁰ Mrázek (2007), s. 97.

¹⁴¹ Srov. Mrázek (2007), s. 97.

¹⁴² Mrázek (2007), s. 97.

¹⁴³ Mrázek (2007), s. 100.

¹⁴⁴ Mrázek (2007), s. 100.

kterí jsou v evangeliu dávání za negativní příklad (Lk 12,13–21; 16,19–31). Pán v příběhu je majitel všeho majetku, zachová se velkoryse a má nadhled a odvahu jednat jinak, než bychom čekali, což ho dobře kvalifikuje k tomu, abychom v něm viděli Boha.¹⁴⁵ Budeme-li následovat Mrázkův výklad, pak vysvětlení chvály správce spočívá v tom, že teprve tehdy, když nám svěřený majetek Bohem rozhadujeme ve prospěch druhých, tak teprve v tu chvíli je Pán, v tomto případě již Bůh, spokojen.

4.6. O prozíravém jednání vv. 8b-9

4.6.1. Verš 8b

^{8b} ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

^{8b} *Neboť synové tohoto věku jsou rozumnější než synové světla vůči svému pokolení.*

Tyto verše jsou prvním komentářem připojeným k podobenství. Jsou uvozené spojkou ὅτι¹⁴⁶, která uvozuje vedlejší větu důvodovou, čímž nyní Ježíš přímo komentuje jednání správce a srovnává jej s jednáním „synů světla“. Pobídka, kterou tu Ježíš předkládá, není vybídnutím k nemorálnímu jednání, jak uvidíme, ale výzva k promýšlení svého života nyní s ohledem na budoucnost.

Adverbium „rozumně“ (φρονίμως) vytváří most mezi podobenstvím a komentářem. Je odvozeninou od adjektiva φρόνιμος, to „(...) se vztahuje k porozumění, které je spojené s vhledem a moudrostí, *rozumný, prozíravý, rozvážný, moudrý*.“¹⁴⁷ Toto jednání popisuje, že „(...) vzhledem k blížící se katastrofě správce riskoval vše, aby mohl být zachráněn.“¹⁴⁸ Jde o „chytré a rozhodné jednání (...) vynucené beznadějností situace a naléhavostí, která z ní vyplývá.“¹⁴⁹ Podobenství z Lk 12,42 (paralela je v Mt 24,45) tento charakterový rys dobře vykresluje. Služebník je φρόνιμος, a proto rozpoznává příhodný čas, kdy má

---

¹⁴⁵ Srov. Mrázek (2007), s. 100.

¹⁴⁶ Jde o vedlejší větu důvodovou uvozenou spojkou ὅτι. Srov. Niederle-Groh (1935), s. 202.

¹⁴⁷ BDAG, s. 1066.

¹⁴⁸ EDNT, s. 440.

¹⁴⁹ TDNT, s. 234.

dávat pokrm lidem, za něž má zodpovědnost. Tato vlastnost spojuje vhléd do situace, její vyhodnocení a následné jednání z tohoto vyplývající.

Správcovo jednání je tedy „prozíravé“, když rozpoznává čas, kdy je třeba jednat, aby si zajistil vlastní budoucnost, a jedná. Správce tváří v tvář očekávané katastrofě jedná tak, aby si zajistil budoucnost, jenž je momentálně nejistá, protože ví, že jako správce ho již nikdo nezaměstná a má tedy možnosti kopat či žebrot.¹⁵⁰

To nás přivádí k výzvě učedníkům vyjádřené srovnáním jejich jednání a jednání správce, přičemž učedníci jsou pojmenováni „syny světla“ a „syny tohoto věku“ reprezentuje správce. Než přejdeme k významu této výzvy, musíme se u této důležité dvojice – „synové světla“ a „synové tohoto věku“ – zastavit.

Nejdříve se zamysleme nad termínem „syn“ (υἱός) a následně se budeme věnovat jeho složeninám. Základní význam slova „syn“ je podle slovníku „(...) muž, který je v příbuzenském vztahu buď biologicky nebo na základě právního jednání.“¹⁵¹ V našem kontextu je termín použit v přeneseném významu „(...) příbuzný nebo úzce spojený jakoby pouty synovství, syn.“¹⁵² V tomto významu je termín použit například, když se o lidech patřících k Izraeli mluví jako o „synech Izraele“.¹⁵³ Být synem tedy znamenalo náležet k nějakému společenství, což je význam nacházející se i v našem textu. Nyní se přesuňme k bližší identifikaci, tedy k jakému společenství, kdo patří.

Frázi „synové světla“ (τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός) nacházíme v kumránských textech pro označení jeho členů (1QS 1,9; 2,16; 3,13.24n.; 1QM 1,3.9.11.13).¹⁵⁴ Navíc podle Fitzmyera rozdělení lidstva do dvou skupin, přičemž první jsou „synové světla“ a druhou „synové tmy“, mimo kumránskou literaturu nenajdeme.¹⁵⁵ Jak bude ukázáno níže, na toto rozdělení lidstva navazuje Pavel ve svých listech Římanům a 1. Tesalonickým.

Frázi „synové světla“ nalézáme na několika místech NZ (Jan 12,36; 1 Te 5,5). Užití v Janově evangeliu (J 12,36) konkretizuje, jak se synem světla stát; je nutné

---

¹⁵⁰ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1102. Viz Marshall (1978), s. 620.

¹⁵¹ BDAG, s. 1024.

¹⁵² BDAG, s. 1024.

¹⁵³ Viz fráze οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ v LXX například Gn 32,32; Ex 1,9; 1,12; 1,13; 2,25 ad.

¹⁵⁴ Srov. Marshall (1978), s. 620. Viz také Stein (1992), s. 414.

¹⁵⁵ Srov. Fitzmyer (2008), s. 1108.

uvěřit v Krista a pak se člověk stane synem světla. Apoštol Pavel ve svých listech rozvíjí stejnou myšlenku, ale používá frázi „synové Boží“ (Ř 8,14; Ga 3,26). Podle Pavla jsou křesťané „Božími syny“ již nyní, přestože teprve při eschatonu to vyjde plně najevo a synovství se naplní tak, že budou dědici (Ga 4,7n; Ř 8,17.19).¹⁵⁶ Člověk je při křtu sjednocen s Kristem (Ř 6,1–11) a tím se stává Božím synem, v tomto procesu je při díle Kristus, jenž skrze Ducha uvádí v život nové stvoření.¹⁵⁷

V tomto idiomu bude světlo patrně metaforou božství. Sám Bůh je nazván v Janově evangeliu světlem (J 1,7–9; 8,12; 9,5; 12,46), podobný výrok zaznívá směrem k Ježíšově osobě v Lk 2,32 z úst Simeona.¹⁵⁸ Světlo tedy odkazuje ke Kristu, případně do oblasti, která je spojená s Božím královstvím, s Bohem. Jde tedy o lidi spojené se světlem, s Kristem či Božskou realitou. Mluvíme-li tedy o „synech světla,“ pak mluvíme o lidech patřících Kristu, Bohu.

V prvním listu Tesalonickým (5,5) Pavel používá frázi „synové světla,“ přičemž svým slovníkem navazuje na termíny užívané kumránským společenstvím a jeho obsahem se mu také blíží.¹⁵⁹ Podobně jako v Kumránu i „(...) v Novém zákoně symbolizuje temnota současný hříšný a vzpurný věk (Kol 1,13) a ty, kteří jsou v něm v zajetí mocností, jež se staví proti Bohu (Řím 13,12; 1 Kor 4,5).“¹⁶⁰ Členové církve nepatří noci, jsou synové dne, což má své morální a eschatologické důsledky.¹⁶¹ Pánův den nezastihne křesťany s katastrofálními důsledky, nemusí z něj mít strach, nepřekvapí je jako zloděj v noci, protože patří dni.¹⁶² Pavel apeluje na křesťany jak v 1. Tesalonickým, tak v Římanům, aby žili jako se žije ve dne, protože noc pokročila a den se přiblížil.¹⁶³

Při užívání metafor dne a noci jako symbolů pro věk následující a věk nynější si je Pavel zcela jasně vědom, že jsou křesťané stále v noci (Ř 13,12), ale mají žít jako kdyby již nastal den, protože jsou ti patřící dni (Ř 13,12n; 1 Te 5,4.8). Podle Pavla jsou tedy křesťané „Božími syny“ již nyní, stejně jako je tomu v případě

---

¹⁵⁶ Srov. TDNT, s. 391–392.

¹⁵⁷ Srov. TDNT, s. 392.

¹⁵⁸ BDAG, s. 1072.

¹⁵⁹ Srov. Martin (1995), s. 162.

¹⁶⁰ Martin (1995), s. 162.

¹⁶¹ Srov. Green (2002), s. 236–237.

¹⁶² Srov. Green (2002), s. 235–236.

¹⁶³ 1 Te 5,4–8; Ř 13,11–14; viz Martin (1995), s. 164. Viz také Green (2002), s. 230.

Lukáše; již nyní jsou „syny světla,“ tedy skupina lidí již patřících jiné realitě, Božímu království, přesto však stále zůstávají v podmínkách tohoto světa.

Ve svém evangeliu Lukáš na jednom místě pracuje s motivem temnoty, v níž lidé sedí a do které přijde navštívení „Úsvitu z výsosti“ (Lk 1,77–79). Jde o Zachariášovo proroctví, jímž naráží na Izajáše 9,1. „Nikdo nepochybuje o tom, že ἀνατολή (,ten, který povstává‘, ,úsvit‘) je mesiášská metafora.“¹⁶⁴ Ve Skutcích pak Lukáš ještě pracuje s motivem tmy, od níž se lidé obracejí ke světlu, a tak přicházejí z moci satanovy k Bohu (Sk 26,18). Zde nacházíme stejný motiv jako v Pavlových listech, tma jako symbol pro tento svět a světlo jako symbol pro Boha. Lukáš se tedy svým užitím fráze „synové světla“ blíží užití Pavlovu s drobným rozdílem. Vztahuje přicházející úsvit jako metaforu pro Kristův první příchod, zatímco Pavel mluví o druhém. Jak Lukáš, tak Pavel vidí v příchodu Krista počátek nového dne, přičemž pro Lukáše s Kristovým narozením již den nastal, pro Pavla teprve nastane. Jak u Pavla, tak u Lukáše patří křesťané tomu novému, co přišlo v Kristu na zem a plně se projeví při druhém Kristově příchodu, a proto mají na základě této identity jednat.

V našem textu protikladem „synů světla“ nejsou „synové tmy“, ale „synové tohoto věku“ reprezentováni nepoctivým správcem. αἰών označuje časový úsek jako určitou historickou jednotku.¹⁶⁵ Označení „tento“ specifikuje, že jde o věk, v němž křesťané právě žijí (1 K 3,18; Mt 12,32). Lukáš používá označení „tento věk“ a „budoucí věk“ i na jiných místech svého díla. Jednak u něj čteme, že synové tohoto věku se žení a vdávají (20,34), oproti synům budoucího věku. Ti, kteří jej budou následovat, dostanou mnoho a v následujícím věku život věčný (Lk 18,30).

„Starověké židovství, na něž v tomto navázalo rané křesťanství, stavělo proti sobě dva světy a dva věky: ,tento aeon‘, ,tento čas‘ (ὁ αἰών οὗτος), a ,aeon budoucí‘, ,ten Boží‘ a jeho vládu, zde označovaný jako ,světlo‘ (τὸ φῶς).“¹⁶⁶ Lidmi tohoto věku jsou označeni lidé nepatřící věku budoucímu, a proto lidé mimo okruh učedníků. Verš je ovlivněn dualismem, který nacházíme v kumránské literatuře,

---

¹⁶⁴ Bovon (2002), s. 76. Viz TDNT, s. 352–353. Viz také Marshall (1978), s. 93–95. Viz také Fitzmyer (2002), s. 387–388 = zde citujeme první díl Fitzmyerova komentáře, tedy *The Gospel according to Luke I–IX*.

¹⁶⁵ Srov. BDAG, s. 32.

¹⁶⁶ Bovon (2013), s. 449.

a který vidíme u apoštola Pavla.¹⁶⁷ Pavel užívá tento věk ve svých epištolách (Ř 12,2; 1 K 1,20; 2,6; 2 K 4,4; Ef 1,21; 2,2) pro čas, v němž se momentálně křesťané nachází, skutečnost, k níž patří určité chování, jehož se mají vyvarovat. V tomto jde o podobné vyjádření stejně jako když hovoří o těch, kteří patří tmě, noci.

Jak tedy bylo výše řečeno, lidé „tohoto věku“, tzn. lidé, kteří nepatří do skupiny lidí vztahujících se ke Kristu, jsou srovnáni s lidmi, kteří se ke Kristu vztahují. A podle Krista jednají daleko méně prozíravě vzhledem ke své budoucnosti, přičemž oproti nespravedlivému správci jsou syny onoho budoucího (viz výše) a v tomto si mohou být jisti, že nemusí žít ve strachu, co s nimi bude.

Prozíravé jednání je jednání s ohledem na vzniklou situaci, její správné posouzení a nalezení východiska. Je otázkou, zda se tu vyzývá k zajištění vlastní budoucnosti v Božím království prostřednictvím skutků, z nichž mají druzí prospěch, o nichž je řeč v následujícím verši. „Ježíš je v podstatě kárá za to, že jsou méně pozorní k eschatologické situaci (...) než světští lidé ve své vlastní generaci, tj. ve svém vzájemném jednání.“¹⁶⁸ Jak se dozvídáme z následujícího verše, „(...) Boží děti by měly s majetkem zacházet prozíravě a být štedré. Takové jednání je projevem dobročinnosti a prozíravosti.“¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ Viz Marshall (1978), s. 620–621. Viz také Bock (1996), s. 1333. Viz také Stein (1992), s. 414.

¹⁶⁸ Marshall (1978), s. 620–621.

¹⁶⁹ Bock (1996), s. 1332.

4.6.1. Verš 9

⁹ Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπῃ¹⁷⁰ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

⁹ A já vám říkám, činite si přátele z nespravedlivého mamonu, aby vás, až majetek skončí, vzali do věčných příbytků.

Devátý verš je aplikací podobenství o nepoctivém správci. Jeho výzva, abychom si činili přátele z nespravedlivého mamonu a byli přijati do věčných příbytků, před nás klade několik otázek. Co znamená „činit si přátele“? Co se myslí frází „nespravedlivý mamon“? A co je myšleno oněmi „nebeskými příbytky“?

Začneme nejprve prostředkem, s nímž si máme činit přátele, a tím je μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. Panuje celkem shoda na nejasné etymologii substantiva „mamon“, stejně jako na jeho významu peníze, majetek, vlastnictví.¹⁷¹ Termín μαμωνᾶς vyskytuje v NZ pouze čtyřikrát, a z toho třikrát v našem textu a jednou v textu paralelním (Mt 6,24).

Tento mamon je blíže určen substantivem ἀδικία. Podle Bovona tento výrok znamená „(...) peníze získané nepoctivým způsobem.“¹⁷² Naproti tomu Marshall s odkazem na dílo H. Kosmala ukazuje, že jde o frází *hôn hārīšāh* z kumránských textů, jejíž význam je „světské bohatství“ jako protiklad k nebeskému pokladu.¹⁷³

---

¹⁷⁰ ὅταν ἐκλίπῃ jakmile skončí; podmět je nevyjádřený, může jít o svět ve smyslu „jakmile skončí svět, tak budete“ nebo odkazuje k mamonu z věty hlavní „jakmile skončí peníze“. První význam nedává smysl vzhledem ke kontextu, v němž se mluví o mamonu a nakládání s ním, proto volíme druhou možnost.

¹⁷¹ Srov. TDNT, s. 388–390. Viz EDNT, s. 383. Viz také: „μαμωνᾶς (16,11.13; Mt 6,24; srov. Sir 31,8) je utvořeno z aramejského māmôn, které možná původně znamenalo ‚to, v co člověk vkládá svou důvěru‘, tedy ‚bohatství‘.“ Bovon (2013), s. 450. Viz také Marshall (1978), s. 621. Viz také Bock (1996), s. 1333.

¹⁷² Bovon (2013), s. 450–451. Viz také „Māmôn je často spojován s nepoctivým nabytím a podvodným ziskem, a proto je odsuzován (māmôn dišqar atd. = μαμωνᾶς ἀδικος nebo τῆς ἀδικίας.“ EDNT, s. 382. Viz také „Výraz μαμωνᾶς τῆς ἀδικίας v Lk 16,9 (= ἀδικῶ μαμωνᾶ, 16,11) přesně odpovídá aramejskému קַרְשֻׁתָּא נְיָמָא, = majetek získaný nepoctivě.“ TDNT, s. 388–390.

¹⁷³ Srov. Marshall (1978), s. 621.

V kontextu celého výroku, tedy že si prostřednictvím takto získaného majetku máme činit přátele, nedává význam „nepoctivě nabytý“ smysl. Ježíšova řeč je adresována učedníkům, reagují na ni farizeové. V případě, že by byla adresována celníkům, výběrčím daní, pak by výraz „nepoctivě nabytý“ dávalo smysl.

Ježíš tu však na prvním místě mluví k učedníkům, u nichž předpokládáme, že si budou na živobytí vydělávat poctivě. Proto dává smysl, že buď jde o nespravedlivý ve významu „světský“ nebo vysvětlení Bocka, který říká, že je za „nepoctivý“ označen „(...) pravděpodobně proto, že honba za ním může z lidí udělat sobce, způsobit, že budou zneužívat druhé, a způsobit, že budou nevěrní Bohu.“¹⁷⁴ Jeho „nepoctivost“ či „nespravedlnost“ pak dlí v jeho potenciálu svést lidi na scesti.

Tento případný problém Bovon řeší argumentem, že „(...) neexistují – z hlediska království, nikoli pozemské spravedlnosti – čisté peníze.“¹⁷⁵ Peníze jsou tedy vždy ze své podstaty „špinavé,“ což mě vede k závěru, že z hlediska království peníze ne-čisté budou jednoduše peníze světské, prostě peníze.

Tyto peníze mají sloužit jako prostředek pro vytváření si přátel. Termín „přátelé“ by mohl rezonovat se zvyklostmi římského patronátního systému¹⁷⁶:

Jazyk přátelství v NZ má silnou vazbu na řecko-římský patronátní systém v prvním století našeho letopočtu. Vzájemný vztah mezi dvěma jedinci, kteří si byli společensky rovni, se nazýval „přátelství“ (φιλία, philia). Tento vztah, podobně jako vztah mezi patronem a klientem, se vyznačoval výměnou služeb a zdrojů, vzájemnou věrností a důvěrností. Patroni o svých klientech často mluvili jako o přátelích (φίλος, philos), i když ti první stáli na společenském žebříčku výše.¹⁷⁷

Termín přítel tedy odkazoval ke vztahu, který byl důvěrný, vyznačoval se vzájemnými službami, a implikoval rovnocennost. „Činit si přátele“ lze tedy vyložit ve smyslu poskytování služeb, podobně jako v podobenství jedná správce; poskytuje dobrodiní, odpouští dluhy dlužníkům svého pána, aby si je zavázal.

---

¹⁷⁴ Bock (1996), s. 1334.

¹⁷⁵ Bovon (2013), s. 450–451.

¹⁷⁶ „V Lk 16,9 by přátelé v kontextu mohli být v jistém smyslu klienti, ale důraz je kladen na navazování kontaktů se spojenci, kteří jsou k sobě vázáni vzájemnými závazky (srov. Lk 16,5-7).“ DNTB, s. 386.

¹⁷⁷ LTW (2014), „Friendship“.

Takovýto výklad obsahuje problém, protože Lukáš na jiném místě svého evangelia toto pojetí dávání dobrodiní – abych si někoho zavázal – zpochybňuje.¹⁷⁸ Je tedy možné uvažovat tak, že křesťané mají jednat podobně jako se chovali lidé v těchto vztazích, ale s výhradou, že v případě konání dobrodiní nemají čekat nic nazpět.

Stählin v TDNT přichází s alternativním výkladem toho, kdo je / jsou „přátelé, které si Kristův učedník má činit.“ Výrok vykládá ve smyslu učinit si přítele z Boha.¹⁷⁹ Na možný protiargument, že řecký text obsahuje plurál „přátelé,“ reaguje s poukazem na Boží jméno.¹⁸⁰ Tento výklad řeší problém „toho, kdo přijímá.“ Nejsou to již „přátelé“, ale sám Bůh křesťany přijímá do věčných příbytků, jako jejich přítel. Další výklad vidí v termínu „přátelé“ anděly, ti pak člověka přijímají ve věčných příbytcích.¹⁸¹ U prvního i druhého výkladu zůstává otevřená otázka, jak si vytvořit přítele z Boha nebo z andělů.

Podle Bovona jde o lidi, kteří „(...) mají prospěch ze sdílení vašich statků a kteří vás v symbolice eschatologické hostiny uvítají u onoho eschatologického stolu.“¹⁸² Pokud mě osoba, již prokazují dobrodiní, „přijímá“, a pokud mé dobrodiní je vztaženo k lidem, s nimiž sdílím své statky, pak lze říci, že jde o lidi, kterým prokážu dobrodiní, a zároveň tím, že jim prokazují dobrodiní, tak ho prokazují i samotnému Kristu. Jde tedy o stejný princip, který nalézáme v Mt 25,31–46; zde jsou potřební ztotožnění s Kristem a „cokoliv jste učinili jim, jako byste vykonali vůči Kristu, který vás nakonec přijme do nebeských příbytků.“

Šlo by namítnout, že se tu vykresluje spása ze skutků, ale spíše jde o skutečnost, že „(...) dávání almužny je svědectvím o skutečnosti učednictví a sebezapření; v každém případě Ježíš dává jasně najevo, že v konečném důsledku záleží na postoji srdce k Bohu, a ne na nějakém vnějším projevu dávání milodarů.“¹⁸³

---

¹⁷⁸ „Princip vzájemnosti – základní kulturní pravidlo v antice – je v L 14,12 zpochybněn. L 14,10 ukazuje, jak jsou užití přítel a host téměř totožná, i když zde bez odstranění napětí mezi nimi.“ EDNT, s. 428.

¹⁷⁹ TDNT, s. 164

¹⁸⁰ Srov. TDNT, s. 164

¹⁸¹ Srov. Stein (1992), s. 416.

¹⁸² Bovon (2013), s. 450.

¹⁸³ Marshall (1978), s. 622.

K tomuto dodejme, že nejde pouze o almužnu, ale obecně o činění dobrodiní druhým, například odpouštěním dluhů.¹⁸⁴

Pozitivním příkladem takového jednání může být Zacheus (Lk 19,1–10), který ještě předtím, než k němu přijde Kristus do domu, rozdává potřebným ze svého majetku.¹⁸⁵ Ovšem Kristus je však v posled ten, kdo ho přijímá a kdo jej i přijme v nebeských příbytcích. Negativním příkladem je text, který následuje ihned po našem podobenství *O boháčovi a Lazarovi*. (Lk 16,19–31).¹⁸⁶

Zůstává poslední otázka – co jsou to „věčné příbytky“? „Příbytek“ nebo i jinak „stan“ byl místem úkrytu, dočasné místo pobytu v protikladu k pevnému obydlí, šlo o stany nomádů a kočovníků.¹⁸⁷ Ve spojení se slovem „věčný“ a zároveň v rámci kontextu je nutné o příbytcích uvažovat v metaforickém smyslu a je nutné je chápat eschatologicky.¹⁸⁸ Ve Starém zákoně zároveň „stan“ označoval místo, kde se člověk potkával s Bohem, byl místem přebývání Boha (viz Ex 25–27; 33,7).¹⁸⁹ Věčné stany jsou tedy místem, „(...) kam věřící odejdou po smrti, nebo místem, kde budou věřící přivítáni v době parusie.“¹⁹⁰ Stejně uvažuje Marshall: „Ačkoli σκηνή je obvykle dočasné obydlí, zde se jedná o něco trvalého. Možná se vztahuje k místu, kde přebývá Boží přítomnost.“¹⁹¹ Jde tedy o metaforicky vyjádřený stav, do něhož je věřící přijímán, kde bude přebývat v přítomnosti Boží.

---

¹⁸⁴ Srov. Mrázek (2007), s. 102–103.

¹⁸⁵ Srov. Bock (1996), s. 1334–1335.

¹⁸⁶ Srov. Bock (1996), s. 1334–1335.

¹⁸⁷ Srov. BDAG, s. 928

¹⁸⁸ Srov. TDNT, s. 378.; Viz EDNT, s. 251.

¹⁸⁹ Srov. Bovon (2013), s. 451. Viz EDNT, s. 251.

¹⁹⁰ Bovon (2013), s. 451.

¹⁹¹ Marshall (1978), 621.

4.7. O věrné službě vv. 10-12

¹⁰ Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῶ πιστὸς ἐστίν,
καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῶ ἄδικός ἐστιν.

¹¹ εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

¹² καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

¹⁰ Věrný v bezvýznamné věci je i v mnohé věrný,
a nespravedlivý v bezvýznamné věci je i mnohé nespravedlivý.

¹¹ Jestliže jste tedy nebyli v nepoctivém mamonu věrní, kdo vám svěří opravdový poklad?

¹² Jestliže jste nebyli věrní v cizím, kdo vám dá váš?

Verše 10–12 obsahují postupně se rozvíjející aplikaci podobenství. V desátém verši nalézáme paralelismus. Jsou zde dvě základní skutečnosti, ἐλάχιστος – πολὺς, a v nich můžeme být shledáni buď πιστὸς, nebo ἄδικός.

Princip prezentovaný 10. veršem má svou aplikaci v Lk 19,17, doslova se tam říká „protože ses stal věrným v nejmenším“ (ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου). V tomto podobenství každý služebník dostane peníze a následně se posuzuje, jakým způsobem s nimi naložil. Hřivna jednoho z nich vynesla deset jiných, je shledán věrným a má spravovat deset měst.

Ὁ ἐλάχιστος, v němž mají být křesťané shledáni věrní, znamená „bezvýznamné“, „triviální“.¹⁹² „V 16,10 Lukáš přidává moudré pravidlo, které říká, že člověk, který je věrný, nebo nevěrný v tom, co je relativně nepodstatné, bude takový i v tom, co je důležité.“¹⁹³ Verše 11 a 12 a Lk 19,11–27 ukazují, že to „relativně bezvýznamné“ je z velké pravděpodobnosti „nepoctivý mamon“, tedy peníze, ale na takovouto konkrétní aplikaci si ještě musíme počkat. Jeho opositum πολὺς podle Bovona zde neznamena množství, ale kvalitu, tedy důležitou, případně největší věc.¹⁹⁴ Pracujeme tedy v rozmezí „bezvýznamné“ a „velké“.

Člověk má tedy dvě možnosti, jak nakládat s tím bezvýznamným, co je mu svěřeno, buď bude πιστὸς nebo ἄδικος. πιστὸς je člověk „(...) hodný víry nebo

---

¹⁹² Srov. BDAG, s. 314.

¹⁹³ EDNT, s. 426–427.

¹⁹⁴ Srov. Bovon (2013), s. 461.

důvěry, *důvěryhodný, věrný, spolehlivý*.¹⁹⁵ Jde tedy o člověka, který je věrný a nemáme problém mu svěřit jak to nejmenší, tak to největší. *ἄδικός* se dá přeložit jako „nepoctivý“, čímž tento verš naráží na „nepoctivého správce“, který svým jednáním, paděláním účtů, jasně ukazuje na obsah tohoto pojmu. Jako protiklad k věrnosti bychom jej mohli vykládat ve smyslu „takovému člověku se nedá věřit“, je tedy nespolehlivý.¹⁹⁶

Člověk logicky buď bude „věrný“ nebo „nevěrný“ v nakládání s tím, co je mu svěřeno, ať jde o cokoliv. Z toho lze konstatovat, že „(...) na všech činnostech člověka záleží, protože odhalují povahu jeho charakteru. To, zda je oblast odpovědnosti velká nebo malá, nemá z morálního hlediska žádný význam.“¹⁹⁷ V praxi nemáme jinou možnost, jak zjistit, zda je člověk spolehlivým jinak, než že mu nejprve svěříme malou věc do správy a sledovat, jak s ní nakládá.

Princip desátého verše je aplikován do konkrétní oblasti. Verše 11–12 tvoří synonymní paralelismus, druhou výpověď se tedy jinými slovy opakuje výpověď první a vrhá na ni trochu jiné světlo. Lze tedy říci, že termín *τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ* je blíže definován jako *τῷ ἀλλοτρίῳ*, stejně tak *τὸ ἀληθινὸν* jako *τὸ ὑμέτερον*.

Jsou zde dvě otázky, u nichž na základě výše řečeného očekáváme kladnou odpověď. Užitou formou není „jste nepoctivý“ *ἄδικός ἐστιν*, ale „nebyli jste věrní“ (*πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε*), čímž se blíže definuje, co se myslí frází *ἄδικός ἐστιν*, a zadruhé spojuje obě výpovědi z verše 10 do jedné. Další věcí společnou pro obě otázky je tázaací zájmeno *τίς*, za nímž se s velkou pravděpodobností skrývá postava Boha.¹⁹⁸

Nejprve se mluví o „nepoctivém mamonu“. Jeho význam jsme diskutovali ve výkladu verše 9. a zde se spokojíme s pouhým konstatováním, že jde o peníze, případně majetek. „(...) použití *πιστός* naznačuje, že i takové hmotné bohatství je považováno za něco, čeho jsou lidé správci, nikoli vlastníky.“¹⁹⁹ Tento motiv (ne)věrnosti ve správě peněz, které budou navíc následně definovány jako cizí,

---

¹⁹⁵ BDAG, s. 820.

¹⁹⁶ Srov. Bovon (2013), s. 461.

¹⁹⁷ Bock (1996), s.1335.

¹⁹⁸ Srov. Marshall (1978), s. 623. Viz Bovon (2013), s. 461.

¹⁹⁹ Marshall (1978), s. 623.

vytváří narážku na počínání správce v podobenství, správce je nevěrný při nakládání s cizím majetkem.²⁰⁰

Co však znamená to pravé, které věřícím (ne)bude svěřeno? Význam τὸ ἀληθινὸν může být jednak to skutečně dobré, což můžeme dále rozříkat jako to Božské; věci, které jsou součástí Božské reality.²⁰¹ Pak se tu srovnává správcovství pozemských statků a nebeského bohatství. Podle Bocka „to pravé“ znamená duchovní požehnání za věrnou službu.²⁰² Je možné, že Lukáš naráží na myšlenky, které nalézáme i jinde v Novém zákoně. Jednak může jít o narážku na Matouše, podle něhož si křesťané mají shromažďovat poklady v nebi a zde bychom našli odpověď, jak to mají dělat; nebo jde o podobnou myšlenku jako v 1 K 3,10–15, kde Pavel líčí, že lidské dílo projde ohněm a pokud obstojí, pak člověk obdrží odměnu.²⁰³

Dvanáctý verš nastiňuje problematiku z jiného úhlu pohledu. Použitím srovnání toho, co je ἀλλότριος a ὑμέτερος opět propojuje výzvu s podobenstvím. Substantivum τὸ ἀλλότριον odkazuje na to, co patří někomu jinému a ukazuje, že svěřený majetek není skutečným vlastnictvím, navíc je něčím, co nakonec pomine (v. 9).²⁰⁴ Stejně jako správce nespravoval svůj majetek, ale svého pána, tak i křesťané, když spravují „svůj“ pozemský majetek, tak nespravují svůj vlastní, ale

---

²⁰⁰ Srov. Marshall (1978), s. 622.

²⁰¹ V řečtině, zvláště té helénistické, nalézáme pro slovo ἀληθινός význam „(...) τὸ ἀ; to, co je skutečně dobré (v kontrastu s domnělým dobrem, ἄδικος μαμωνᾶς) πιστεύειν τὸ ἀ. světit pravé (bohatství) Lk 16,11.“ BDAG, s. 43. V TDNT objevujeme, že v helénismu mělo slovo „(...)“ ve vztahu k božským věcem (...) význam toho, co skutečně je, nebo toho, co je věčné.“ TDNT, s. 250. Slovo ἀλήθεια neboli substantivum „(...)“ naznačuje Božskou realitu; v gnostické literatuře je tento význam dále vymezován a označuje sebe-zjevující se a substanciálně chápanou božskou realitu jako protiklad ke zlému materiálnímu světu, který se nám sám ukazuje.“ EDNT, s. 58. „Stejně jako v případě podobenství o deseti hřivnách (19,11-27) má autor nepochybně na mysli eschatologické rozdělování statků, které provede Hospodin.“ Bovon (2013), s. 461. Viz také Marshall (1978), s. 623. a Bock (1996), s. 1335–1336.

²⁰² Srov. Bock (1996), s. 1335.

²⁰³ Viz Stein (1992), s. 417.

²⁰⁴ Srov. BDAG, s. 47. Viz EDNT, s. 64

jim svěřený. „Světské bohatství ve skutečnosti učedníkům nepatří, mají ho ve správě od Boha.“²⁰⁵

Podle Bovona se „(...) ve verši 12 znovu zdůrazňuje, co jsou z pohledu autora peníze, a to majetek, který je člověku ‚cizí‘, na němž bychom se měli naučit být nezávislí a oprostít se od něj.“²⁰⁶ Oproti Bovonovi a Marshallovi se Bock při uvažování o významu slova τὸ ἀλλότριον vydává trochu jiným směrem. Podle něj tento Ježíšův příklad rozšiřuje správcovství o cizí věci a překračuje tím rámec peněz.²⁰⁷ Příběh o nepoctivém správci nás vede k myšlence, že správci byl svěřen majetek i všechny další obchody; to znamená, že bychom neměli myslet takto zúženě, ale pojmut význam slova jako obecně správa člověku svěřených věcí, což by z pohledu věčnosti mohlo být v podstatě vše, s čím disponuje.

To Božské, o němž jsme hovořili ve verši jedenáctém, je zde vyjádřeno jako „váš“ (ὕμέτερος).²⁰⁸ „Úryvek zdůrazňuje rozdíl mezi tím, co učedníkům nepatří, a tím, co jim bude opravdu patřit. Nebeský poklad bude jejich vlastním, nezczitelným majetkem.“²⁰⁹ Podobně přemýšlí i Matouš, když v kázání na hoře mluví o pokladech, který si mají učedníci ukládat v nebi (Mt 6,20).

Bůh je tím, kdo dává věci do správy. Bůh je také ten, kdo věřící vybízí k věrné správě jim svěřených statků. Spojíme-li výzvy z těchto veršů s výzvou z verše 9., lze usuzovat, že právě bohatství, ten nebeský poklad, obdrží křesťan v případě, že bude nalezen věrný v nakládání s tím, co má nyní. Tato věrnost se projevuje štědrostí, užívá jemu svěřené věci takovým způsobem, aby z něj měli prospěch druzí lidé. Lukáš na jiném místě svého evangelia vybízí k tomu, jak nakládat s danými / svěřenými věcmi. V Lk 6,30–36 zaznívá výzva, aby křesťané dávali těm, kteří je žádají, půjčovali a nečekali nazpět, „a bude velká vaše odměna“ (καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς). V tomto by vlastně měli napodobovat jednání Hospodáře,

---

²⁰⁵ Marshall (1978), s. 623.

²⁰⁶ Bovon (2013), s. 461. Viz Marshall (1978), s. 623.

²⁰⁷ Srov. Bock (1996), s. 1336.

²⁰⁸ Srov. BDAG, s. 1027. Viz. „Ve většině výskytů má slovo ὑμέτερος majetkový význam (Lk 6,20; 16,12 [subst.: ‚to, co je tvé‘]; Jan 7,6; 8,17; 15,20; Sk 27,34; 1 Kor 16,17; 2 Kor 8,8; Gal 6,13).“ EDNT, s. 392.

²⁰⁹ Marshall (1978), s. 624.

který má majetek a nijak mu nevdá jeho ztráta, z níž má profit někdo jiný, v tomto případě správce. Hospodář je tedy dokonalým příkladem veršů Lk 6,30–36 v praxi.

4.8. O věrnosti Bohu a nikomu jinému v. 13

¹³ Οὐδείς οἰκέτης δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν·

ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,

ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.

οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

¹³ Žádný služebník nemůže sloužit dvěma pánům;

protože buď bude nenávidět jednoho a druhého bude milovat,

nebo bude lnout k jednomu a pohrdne druhým.

Nemůžete sloužit Bohu i mamonu.

Verš 13. začíná výpovědí, že nelze sloužit dvěma pánům, jemu paralelní výpověď se nalézá na konci verše a mezi ně je vložen chiasmus, jehož struktura je nenávidět (a), milovat (b), věnovat se (b), pohrdat (a).²¹⁰ Nejprve je formulována teze, následující text ji odůvodňuje a vposled aplikuje na vztah k Bohu. Protože jej nalzáme v Mt 6,24, je jistě převzatý z Q. Výrok se také nalzá v Tomášově evangeliu. Od verze v Lk a Mt se ale podstatně liší: „Nemůže uctívat služebník dva pány. Neboť jednoho bude ctít a druhého bude zesměšňovat.“²¹¹

Nejprve se podíváme na zasazení výroku do Matoušova evangelia. V Matoušovi se nalzá v části Kázání na hoře, která pojednává o majetku (Mt 6,19–24).²¹² Je tedy zasazen do stejného kontextu jako v našem evangeliu. Je také zajímavé všimnout si, že verše, které předcházejí našemu výroku, hovoří o zániku a ukládání si pokladů v nebi. Takovýmto způsobem vykládá text o shromažďování si pokladů v nebi Blomberg: „Nicméně v tomto kontextu shromažďování pokladů se zaměřuje konkrétně na soucitné využívání materiálních zdrojů k uspokojování fyzických

---

²¹⁰ Srov. Stein (1992), s. 417.

²¹¹ καὶ οὐ δύναται δοῦλος δυσὶ κυρίοις λατρεύειν. ἢ τὸν ἓνα τιμήσει καὶ τὸν ἕτερον ὑβρίσει. (Ev. Tom. 47.2)

²¹² Srov. Morris (1992), s. 151–156. Viz Blomberg (1992), s 122–124.

a duchovních potřeb druhých lidí v souladu s požadavky božího království.²¹³ Tyto verše vyjadřují podobnou myšlenku jako vv. 10–12 z našeho textu, zasazení výroku je tedy hodně podobné jako nalézáme v našem textu.

Výrok začíná jasným vyjádřením, že lze mít pouze jednoho pána. „Podle dědického a majetkového práva v tehdejšímu judaismu bylo možné patřit dvěma pánům.“²¹⁴ Což nás přivádí k myšlence, že musí jít o víc než jenom o službu ve smyslu být něčím otrokem, příp. plnit povinnosti otroka.²¹⁵ Konkrétní aplikace na Boha a mamon ukazuje, o co jde; lze mít pouze jednoho Boha. Tímto se verš odkazuje k Desateru, v němž je zavržena možnost mít mimo Boha nějakého jiného: „Nebudeš mít bohy jiné vyjma mě... Nebudeš se klanět jim ani nebudeš sloužit jim, vždyť já jsem Pán, Bůh tvůj.“²¹⁶ A také k základnímu náboženskému založení člověka vyjádřenému v Dt 6,4–6.

Náš verš však dává jiný důvod takovéhoho životního nastavení. Zatímco v Ex 20 je důvodem, že Bůh je žárlivě milující, v našem textu se párovými dvojicemi milovat – nenávidět, lnout – pohrdat, vyjadřuje jiný důvod, a to ten, že není možné mít vedle Boha ještě jiného boha, nelze sloužit oběma zároveň. V Lukášově evangeliu na jiném místě vidíme, jak vypadá, když je pro člověka pánem mamon (Lk 16,19–31; srov. 18,18–30) a jak to s ním nakonec dopadá.

Služba Hospodinu vylučuje možnost mít mamon jako pána. Mamon v tomto případě podle Bovona nemá stejnou funkci jako v předchozích verších. „Zde ve v. 13 symbolizuje spíše mytologický význam než materiální skutečnost.“²¹⁷ Tím, že je postaven do protikladu s Bohem, je jistě svým způsobem personifikovaný, nebo minimálně posuzován jako jiná možnost člověka ve vztahu k Bohu, která se mu nabízí. „Mamon je zde personifikován a zachází se s ním, jako by mohl být modloslužebnou hrozbou Bohu.“²¹⁸ Naproti tomu Stein nepracuje s možností, že by šlo o nějakou mytologickou postavu, ale prostě o peníze, na jejichž správě se

---

²¹³ Bloomberg (1992), s. 123.

²¹⁴ Bovon (2013), s. 462. Viz Marshall (1978), s. 624.

²¹⁵ Srov. BDAG, s. 259.

²¹⁶ οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ... οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς, ἐγὼ γὰρ εἰμι κύριος ὁ θεός σου. (Ex 20,3.5 LXX)

²¹⁷ Bovon (2013), s. 462.

²¹⁸ Bock (1996), s. 1336.

ukazuje lidský vztah k nim; pokud například člověk hromadí peníze, je jejich otrokem.²¹⁹

O tom, jaký mají mít křesťané postoj k penězům, Lukáš hovoří na vícero místech svého spisu. V naší kapitole (Lk 16,19–31) vidíme, že boháčovi peníze nebyly ku prospěchu vzhledem k jeho budoucnosti po smrti. Na jiných místech evangelia vidíme, že hromadění peněz (Lk 12,13–21) člověku vposled nepomůže. Proto vyzývá ke zdravému postoji k penězům; dokud jsou lidé zde na zemi, svou věrnost Bohu prokážou, když budou používat jim svěřené peníze ve prospěch druhých lidí.

Tímto by verš navazoval na 9. verš. „Člověk může sloužit Bohu tím, že své prostředky použije pro druhé. Postoj dávání, sdílení a uspokojování potřeb, jak je znázorněn v knize Skutků (např. 2,44-45; 4,32-37), zobrazuje takovou službu prostřednictvím peněz.“²²⁰ Výlučná služba Bohu se tak konkretizuje v jednání prospěšném pro druhé. „Služebník slouží Ježíši naplňováním potřeb hladových, žíznivých, nahých, nemocných, uvězněných nebo cizinců (Mt 25,44).“²²¹ Za vzor takovéto služby vůči druhým je nutné vidět Krista, který výlučně sloužil Bohu a nikomu jinému, ale jeho služba Bohu se následně projevila v jednání vůči druhým lidem. „Ježíš přišel především proto, aby sloužil spíše, než aby si nechal sloužit (Mt 20,28; Mk 10,45; Lk 22,26), a tímto jednáním dal příklad, že i ostatní se mají soustředit na službu (Mt 20,26 / Mk 10,43), ať už jsou to páni nebo otroci.“²²²

---

²¹⁹ Srov. Stein (1992), s. 417.

²²⁰ Bock (1996), s. 1337.

²²¹ DJGSE, s. 872.

²²² DJGSE, s. 872.

5. STRUČNÝ PŘEHLED VÝKLADŮ V DĚJINÁCH

V této kapitole si neklademe za cíl přehlédnout dějiny výkladu v úplnosti, nýbrž na příkladech ukázat, jak někteří významní interpreti Písma náš oddíl vykládali. Z primárních zdrojů pracujeme se spisy *Druhý list Klementův* v překladu Jana Sokola, *A Commentary upon the Gospel According to S. Luke* od Cyrila Alexandrijského, Augustinovým 63. kázáním, jak jej nalézáme v *Nicene and Post-Nicene Fathers vol. VI, S. Augustine: Sermon on the Mount, Homilies on the Gospels*; dále se spisem *Catena Aurea, Commentary on the Four Gospels* od Tomáše Akvinského, a *A Commentary on a Harmony of the Evangelists, Mathew, Mark and Luke vol. I+II* od Jana Kalvína.

V těchto stručných dějinách pojednáváme výklady několika osobností, jsou jimi *Druhý list Klementův*, Theofilos z Antiochie, Órigenés, Aurelius Augustinus, Ctihodný Beda a Jan Kalvín. Každého stručně charakterizujeme, následně představíme jejich výklad a pokusíme se o jeho zhodnocení.

5.1.2. List Klementův

„Druhá Klementova se zpravidla pokládá za homilii, a to první mimokanonickou homilii, která se zachovala.“²²³ Přestože není jisté, kdo a kam tuto homilii napsal, shodují se badatelé na tom, že byla napsána mezi roky 120 až 170.²²⁴ V každém případě se k nám dostává „nejstarší výklad našeho textu“. V listu není obsažen souvislý komentář, ale v několika málo odstavcích na náš text náš autor naráží. Jsou jimi 2 Klm 5,5–6; 2 Klm 6,1.3–6; 2 Klm 8,5–6.

V prvním oddíle (2 Klm 5,5–6) autor naráží na věci cizí. Podle *Druhého listu Klementa*, pokud budou lidé spravedlivě a svatě žít s věcmi tohoto světa, které jsou nazvány cizími a netoužit po nich, pak budou mít účast na zaslíbeních Krista, jimiž je budoucí Království a věčný život (2 Klm 5,5–6). Autor tedy vnímá „cizí“, které lidem bylo dáno do správy, jako věci tohoto světa. Podle něj po takovýchto věcech

---

²²³ *Spisy apoštolských Otců* (2004), s. 99.

²²⁴ *Srov. Spisy apoštolských Otců* (2004), s. 99–100.

ani nemají lidé toužit, protože v tom případě odpadají od zaslíbení Kristových (2 Klm 5,7).

V šestém oddílu (2 Klm 6) vykládá autor 13. verš společně s Mk 8,36. Tento věk a věk budoucí jsou mu analogií ke vztahu Boha a mamonu, stejně jako Bohu a mamonu nelze sloužit společně, nelze se přátelit s oběma věky. „Tento věk“ následně identifikuje různými způsoby jednání, které jsou mu vlastní, tj. cizoložství, prznění, lakota a svádění. Jednoho „věku“ je nutné se zříci a druhého přidržet.

V posledním oddíle (2 Klm 8,5–6) naráží autor na princip z veršů 10 a 11. Uchovávaní věcí malých je pro Klementa udržení neporušeného těla a neposkvřenou pečeť křtu. Na toto místo naráží ve svém komentáři Bovon: „(...) místo hmotných statků viděl autor 2. listu Klementova v těch nejmenších věcech křesťanský život zde na zemi, charakterizovaný zachováním čistoty těla a pečeti křtu. Máme zde širší obzor a nebezpečí již nepochází od ‚mamonu‘, ale od ‚těla‘.“²²⁵ V 2 Klm 6,9 pak autor upozorňuje, že zachování čistého a neposkvřeného křtu je nutné, aby se křesťané mohli spolehnout, že vejdou do království Božího.

5.2. Theofilos z Antiochie

„Apologet Theofilos se narodil při březích Eufratu, stal se v dospělosti křesťanem a po roce 169 episkopem v Antiochii.“²²⁶ K jeho interpretaci se dostáváme prostřednictvím Bovona, který jej zase přebírá od Jeronýma.²²⁷

Jeroným však sám poznamenává: „Pod jeho jménem jsem četl komentáře k evangeliu a k Šalamounovým příslovím, které se mi nezdají stylem a jazykem odpovídat eleganci a výstižnosti výše uvedených děl.“²²⁸ Tímto odkazuje na dochovaná Theofilova díla, jimiž jsou „(...) *Proti Marcionovi*, (...) dále tři svazky *Autolykovi* a jeden *Proti Hermogenově herezi* a další krátké a elegantní traktáty, dobře uzpůsobené k budování církve.“²²⁹ Když srovnává jeho díla s komentáři, k nimž odkazuje, dochází k pochybnosti nad jejich pravostí.²³⁰ Je tedy možné, že

---

²²⁵ Bovon, s. 462.

²²⁶ Řičan, Molnár (2008), s. 67.

²²⁷ Srov. Bovon (2013), s. 451-452.

²²⁸ Jeroným (1892), s. 369.

²²⁹ Jeroným (1892), s. 369.

²³⁰ Schaff P., Schaff D. S. (1910) vol. II., s. 734.

tento komentář je spojen s Theofilem pouze jménem, přesto jej vzhledem k jeho možnému stáří uvedeme.

Komentář, k němuž se prostřednictvím Bovona, resp. Jeronýma, dostáváme, zní: Theofilos vztahuje podobnost na apoštola Pavla, který dlouhou dobu podváděl Boha.²³¹ Odhalení správce odkazuje k cestě apoštola Pavla do Damašku k jeho setkání s Kristem.²³²

Theofilos tedy vykládá náš text alegoricky. Vztahuje jej k životu apoštola Pavla před jeho obrácením a při jeho obrácení k víře v Krista. Zůstává otázka, zda mu šlo pouze o Pavla, nebo je možné v tomto modelu vidět život každého křesťana jako nepoctivého správce před obrácením a následné odhalení jeho špatného počínání jako zkušenost zjevení.

5.3. Órigenés

„Narodil se v Alexandrii okolo roku 185 n. l., pravděpodobně křesťanským rodičům.“²³³ Órigenés vyučoval v Alexandrii filosofii, teologii a výklad Písma.²³⁴ Poté, co byl podruhé exkomunikován svým pobočníkem, který nastoupil na Alexandrijský stolec po smrti Démétria, vydal se z Alexandrie do Cesareje a zde založil školu.²³⁵ „Během Deciových represálií (250–252) byl Órigenés uvězněn a podroben těžkému mučení. S podlomeným zdravím zemřel kolem roku 254.“²³⁶ K jeho interpretaci se dostáváme prostřednictvím díla Tomáše Akvinského a Arthurova komentáře.

Órigenés vykládá správcovo jednání ve své homilii ke knize Genesis v tom smyslu, že úpisy jsou doklady lidských hříchů.²³⁷ Tento doklad lidského hříchu je smazán ve chvíli, kdy se člověk přiblíží ke kříži a nechá pokřtít.²³⁸ Tím zřejmě naráží na Ko 2,14. Moudrost, kterou správce prokázal, pak podle něj odkazuje ke stejné moudrosti, jakou měl had v Edenu. „(...) had byl nejmoudřejším zvířetem,

---

²³¹ Srov. Bovon (2013), s. 451-452.

²³² Srov. Bovon (2013), s. 451-452.

²³³ McGreal (1992), s. 87.

²³⁴ McGreal (1992), s. 87.

²³⁵ McGreal (1992), s. 88.

²³⁶ McGreal (1992), s. 88.

²³⁷ Srov. ACC, s. 254–255.

²³⁸ Srov. ACC, s. 254–255.

v důsledku čehož nečiní moudrost ctností, nýbrž zlovolnou lstivostí. A právě v tomto smyslu Hospodin pochválil správce, že si počínal moudře, to jest lstivě a zle.“²³⁹ Nadto pak ještě vznáší otázku, zda šlo o skutečnou pochvalu.²⁴⁰

5.4. Aurelius Augustinus

Aurelius Augustinus se narodil v Africe roku 354 ve městě Tagast a již ve 28 letech (r. 382) byl úspěšným učitelem řečnictví v Kartágu.²⁴¹ Pod Ambrosiovým vlivem se roku 386 obrátil ke křesťanství a v následujících letech 390 se stal knězem a v roce 395 biskupem v Hippo.²⁴²

Augustin pronesl na verš 9. kázání. V kázání se ptá, kdo jsou oni lidé, „(...) kteří nás přijímají do věčných příbytků“, a také co znamená „nepoctivý mamon“. ²⁴³ Odpověď na první otázku řeší s odkazem na Mt 25,31–40. Lidé, vůči nimž člověk jednal dobrotivě, jsou ti, kteří jej přijímají do věčných příbytků.²⁴⁴

Ve svém kázání se doptává, kdo konkrétně „tito nejmenší“ jsou. „Jsou to ti, kteří opustili všechno, co měli a následovali ho [Krista], a všechno co měli rozdali chudým; aby nezatížení a bez jakýchkoli světských pout mohli sloužit Bohu a mohli pozvednout svá ramena zbavená břemen světa a jakoby okřídlená vzhůru.“²⁴⁵ Augustin vykládá tedy text stejným způsobem jako my, vyjma přímé definice toho, kdo tito nejmenší jsou. My jsme je definovali jako potřebné, ale nezúžili jsme je na pouze ty potřebné, kteří patří Kristu. „(...) že ze sta měr oleje dal dlužníkům zapsat padesát a ze sta měr pšenice osmdesát, má to ten smysl, že to, co každý Žid plní kněžím a levitům, má být tím hojnější v Kristově církvi, že zatímco oni dávají desetinu, křesťané mají dávat polovinu, jako dával Zacheus ze svého majetku (Lk 19,8), nebo alespoň tím, že dávají dvě desetiny, tj. pětinu, převyšují platby Židů.“²⁴⁶

---

²³⁹ CatAur (1843), s. 552.

²⁴⁰ CatAur (1843), s. 552.

²⁴¹ Říčan, Molnár (2008), s. 158.

²⁴² Říčan, Molnár (2008), s. 159.

²⁴³ Augustinus (1888), s. 450.

²⁴⁴ Augustinus (1888), s. 450.

²⁴⁵ Augustinus (1888), s. 450.

²⁴⁶ CatAur (1843), s. 550–551.

Ve svém výkladu „mamonu nepoctivosti“ dovádí do důsledků možné porozumění tomuto termínu jako nepoctivě nabytého bohatství.²⁴⁷ „Někteří kvůli špatnému chápání této věci loupí majetek druhých a část z něj darují chudým, a tak si myslí, že dělají to, co jim je uloženo.“²⁴⁸ Ukazuje, jaký důsledek by mohlo mít, pokud bychom chápali mamon nepoctivý, jako nepoctivě nabytý. A přidává k tomu vlastní výklad: „Dávejte almužnu ze své spravedlivé práce, dávejte z toho, co právem vlastníte.“²⁴⁹ Augustin však přiznává, že je ještě i jiný způsob, jak se dá této frázi porozumět; podle něj „(...) mamonem nepravosti je veškeré bohatství tohoto světa, bez ohledu na to, odkud pochází.“²⁵⁰ Proč se nazývá právě takto, ptá se Augustin dále? „Nepoctivé bohatství“ je takto označeno z toho důvodu, že o žádné bohatství ve skutečnosti nejde.²⁵¹ Za příklad dává dědictví od otce, plody naší práce, ale nic z toho podle Augustina bohatství není.²⁵²

„Na druhé straně je toto podobenství řečeno proto, abychom pochopili, že pokud může být správce, který jednal lstivě, pochválen svým pánem, oč více se líbí Bohu ti, kteří konají své skutky podle jeho přikázání.“²⁵³

5.5. Cyril Alexandrijský

Cyrl se stal patriarchou Alexandrie kolem roku 412.²⁵⁴ „Byl posledním významným představitelem alexandrijské teologie a alexandrijské církve.“²⁵⁵ Následující výklad vychází z homiletického komentáře k „(...) Lukášovu evangeliu, který se stal známým teprve nedávno, nejprve ve zlomcích v řeckém originále a od té doby kompletně v syrském překladu z rukopisů nitrianského kláštera.“²⁵⁶ Pracujeme s kapitolami s názvem kázání 108 a 109.²⁵⁷

---

²⁴⁷ Srov. viz výklad k verši 9.

²⁴⁸ Augustinus (1888), s. 450.

²⁴⁹ Augustinus (1888), s. 450.

²⁵⁰ Augustinus (1888), s. 450.

²⁵¹ Augustinus (1888), s. 450.

²⁵² Augustinus (1888), s. 450.

²⁵³ CatAur (1843), s. 552.

²⁵⁴ Schaff P., Schaff D. S., vol III., (1910), s. 942.

²⁵⁵ Schaff P., Schaff D. S., vol III., (1910), s. 945–6.

²⁵⁶ Schaff P., Schaff D. S., vol III., (1910), s. 949.

²⁵⁷ Cyril (1859), s. 506-516.

Význam podobenství spočívá podle Cyrila v tomto: „Pán všeho od nás vyžaduje, abychom se důsledně snažili o ctnost a zaměřili své touhy na lepší a svatý život, osvobodili se od rozptýlení světa a od veškeré lásky k bohatství a požitků, které majetek přináší, abychom mu mohli sloužit neustále a s nerozlučnou oddaností.“²⁵⁸ Avšak lidé mající velké bohatství podle Cyrila mají problém s vejítím do Božího království (Lk 18,24n), spoléhají na něj, žijí v rozkoších a nedbají na zbožnost. A protože Spasitel ví, jak těžko vcházejí bohatí do Království nebeského, ukázal jim v tomto podobenství způsob spásy.²⁵⁹ „(...) dokud jsou ještě na tomto světě, jestliže nejsou ochotni rozdělit všechno své bohatství mezi chudé, pak ať si alespoň jeho části získají přátele; a četné svědky své dobročinnosti, a to i ty, kterým se z jejich rukou dostalo dobrého, aby, až je jejich pozemské majetky opustí, získali místo v jejich příbytcích.“²⁶⁰

Ve svém 109. kázání se Cyril věnuje Ježíšovým výrokům.²⁶¹ Tyto výroky mají svůj kořen v předcházející řeči, v níž Kristus učí bohaté, aby pociťovali zvláštní potěšení z toho, když prokazují potřebným laskavost, a tím si shromažďují poklady v nebi.²⁶² Protože Kristus i těmito výroky promlouvá k bohatým, je „věrnost v malém“ pro Cyrila s odkazem k Lk 7,12–14 slitováním se nad lidmi v nouzi projevené rozdávaním vlastních prostředků jim ku pomoci.²⁶³ Důkazem pro takovýto výklad je mu následující verš 11.

5.6. Beda Ctihodný

Žil v letech 672/3–735.²⁶⁴ „Byl vychován ve východo-anglickém klášteře jarowském; tam také strávil svůj život.“²⁶⁵ „(...) byl prvním rodilým anglickým učencem, otcem anglické teologie a církevních dějin. Svůj skromný a poklidný

---

²⁵⁸ Cyril (1859), s. 507-508.

²⁵⁹ Cyril (1859), s. 507-508.

²⁶⁰ Cyril (1859), s. 509.

²⁶¹ Cyril (1859), s. 511–516.

²⁶² Cyril (1859), s. 512.

²⁶³ Cyril (1859), s. 513–514.

²⁶⁴ Řičan, Molnár (2008), s. 213.

²⁶⁵ Řičan, Molnár (2008), s. 213.

život věnoval získávání a rozvíjení církevní i světské vzdělanosti, psal latinsky v próze i verších a přeložil části Bible do anglosaského jazyka.²⁶⁶

K jeho interpretaci textu se dostáváme prostřednictvím díla Tomáše Akvinského.

Podle Bedy je podobenství svým umístěním v současném kontextu vzorem pro to, jakým způsobem by mělo být strukturováno kázání, „(...) protože i v kázání je nejhodnějším pořadím, aby se po pokání přidala almužna.“²⁶⁷ „Snížením účtů“ pak lze rozumět podle Bedy Ctihodného takto: Kdokoli uleví chudému člověku v nouzi tím, že mu poskytne polovinu nebo pětinu, bude obdarován odměnou za své milosrdenství.²⁶⁸

5.7. Jan Kalvín

Philip a David Schley Schaff ve své monografii charakterizují Kalvínovy komentáře takto: „Kalvín byl exegetický génius prvního řádu. Jeho komentáře jsou nepřekonatelné svou originalitou, hloubkou, pronikavostí, důkladností a trvalou hodnotou.“²⁶⁹ „Ve velmi vzácné míře v sobě spojoval všechny základní předpoklady exegety – gramatické znalosti, duchovní vhled, bystrý postřeh, zdravý úsudek a praktický takt.“²⁷⁰

Jan Kalvín v *Komentáři ke třem evangeliím* vykládá oddíl o nepoctivém správci tak, že považuje správce za určitý vzor, jak lidé spravují jim svěřený majetek. Podle něj: „Je jisté, že žádný člověk není tak šetrný, aby občas nepromarnil majetek, který mu byl svěřen, a že ani ti, kteří se chovají nanejvýš svědomitě, nejsou zcela zbaveni obvinění z nevěrného správcovství.“²⁷¹ Lze předpokládat, že Kalvín v nepoctivém správci vidí shrnuté celé lidstvo, každého člověka, a bohatého člověka považuje za Hospodina, kterému má lidstvo skládat účty.

Podle Kalvína všechno, co člověk má, je Bohem dáno do jeho správy.²⁷² A podobenství jej má vybídnout, aby jednal s bližními laskavě, aby až přijde před

---

²⁶⁶ Schaff P., Schaff D. S., vol. 4 (1910), 40–41.

²⁶⁷ CatAur (1843), s. 549.

²⁶⁸ CatAur (1843), s. 550.

²⁶⁹ Schaff P., Schaff D. S., vol VIII., (1910), s. 524.

²⁷⁰ Schaff P., Schaff D. S., vol VIII., (1910), s. 526.

²⁷¹ Kalvín (2010), s. 176.

²⁷² Kalvín (2010), s. 176.

Boží soud, sklízел ovoce vlastní štědrosti.²⁷³ Toto ovoce je milosrdenstvím, které vůči člověku prokáže Ježíš Kristus. Vytváření si přátel ve světě znamená, „(...) že skutky milosrdenství získáváme přízeň Boha, jenž slíbil, že *milosrdným prokáže své milosrdenství* (Ž 18,25).“²⁷⁴ Podle Kalvína se Kristus identifikuje s potřebnými ve světě, vůči nimž člověk prokázal milosrdný skutek.²⁷⁵ Cokoliv lidé prokázali potřebným jako by prokázali Kristu.

Na námitku, že věčný život závisí na lidských skutcích, kterou by bylo možné vznést, odpovídá, že v tomto podobenství mluví po způsobu lidském; stejně totiž jako se zastanou přátelé člověka, zastane se nás i Pán.²⁷⁶

Frázi „až skončí“ Kalvín vykládá jiným způsobem než my.²⁷⁷ Podle něj není jejím předmětem mamon, ale vlastní život člověka. Lidé jsou tímto upomínáni, že jejich život jednou skončí a měli by se podle toho také zařídit v jejich vztahu k penězům. Zároveň jsou podle něj obviňováni z lhostejnosti, narozdíl od dětí tohoto věku se křesťané nestarají o vlastní budoucnost dostatečně vážně, se stejnou starostí, jakou lidé projevují o své vlastní zájmy.²⁷⁸

Jan Kalvín přichází s myšlenkou, s níž jsme se potkali v Mrázkově výkladu. Správce ukazuje nejen jakým způsobem jednají lidé tohoto světa, ale jakým jednají i křesťané.

Stejně jako „nepoctivý správce“ nespravoval svěřený majetek věrně, nespravují jej dostatečně věrně ani křesťané.

---

²⁷³ Kalvín (2010), 176.

²⁷⁴ Kalvín (2010), s. 178.

²⁷⁵ Kalvín (2010), s. 178–179.

²⁷⁶ Kalvín (2010), s. 178–179.

²⁷⁷ Kalvín (2010), s. 179.

²⁷⁸ Kalvín (2010), s. 177–178.

ZÁVĚR

V naší práci jsme vykládali podobenství o nepoctivém správci a k němu připojená logia. Na počátku jsme identifikovali dva základní problémy: „Kde podobenství končí?“ a „Jak je možné, že byl správce pochválen?“ Zde shrneme naše odpovědi na tyto dvě otázky a také předložíme shrnutí výkladu celého podobenství.

V první kapitole jsme ukázali, že je text zcela jistě Lukášovým kompilátem, což dokazuje výrok ve 13. verši, který má svoji paralelu u Mt 6,24. Zároveň současné zasazení Ježíšových logií a jejich propojení prostřednictvím pojmů a stylistiky nás vedou k závěru, že mají být v jejich současném zasazení vykládána spolu s podobenstvím. S podobenstvím jsou propojena prostřednictvím pojmů „rozumný“ (vv. 8a a 8b), „nespravedlnost“ (vv. 8a a 9), „nepoctivý“ (vv. 10. a 11.), „mamon“ (vv. 9, 11 a 13), frází „peníze nepoctivé“ (vv. 9 a 11), vložení slova „služebník“ do výroku ve 13. verši a shodnou stylistikou verše 4. a 9., jakož i termíny vyskytující se v nich („aby, až“, „přijali“). A posledním argumentem může být, že jde o jednu souvislou řeč, která začíná 1. veršem a končí 13. veršem.

Ve druhé kapitole jsme předložili vlastní překlad a ve třetím strukturální analýzu, která nám pomohla dešifrovat paralelismy a chiasmus vyskytující se v našem textu, a celkovou vzájemnou provázanost textu.

Ve čtvrté kapitole jsme vykládali oddíl po jednotlivých verších, které jsme sdružovali do větších celků v rámci podkapitol. Na zadanou otázku Proč byl správce pochválen? jsme našli šest možných výkladů. V prvních dvou autoři pracovali s textem takovým způsobem, že došli k jinému vyznění textu a otupili tím jeho hrot. Dalším výkladem bylo vidět v pánovi, který chválí správce, Ježíše. Čtvrtou možností bylo, že snížená částka byla nezákonným úrokem, jehož snížením správce napravil porušení Tóry, za což ho pán pochválil. Pátou možností, která vyplývá ze čtvrté, je, že úroky měly být správcovou provizí, o níž sám sebe připravil, aby si zajistil přijetí. Šestou možností je, že celé podobenství je určitým způsobem mini-komédie o jednom aktu, v níž správce vystupuje jako sympatický rošťák.

Správcovo jednání, jeho snaha pojistit si vlastní budoucnost, poté, co ví, že přijde o pozici správce, je označeno jako „prozíravé“. Prozíravé jednání obsahuje vzhled do situace, rozpoznání času, a z toho plynoucí jednání. A v nastalé krizi se

správce ukázal opravdu jako prozíravý. Na základě kulturních zvyklostí snížil dlužní úpisy s cílem zavázat si dlužníky, možná obchodníky, vlastního pána. A tato „prozíravost“ tvoří spojení mezi první a druhou částí 8. verše.

Učedníkům je vytknuto, že „synové tohoto věku“ jsou prozíravější než oni, „synové světla“. Vidina jejich vlastní budoucnosti by je měla stejně jako správce pohnout k činu, kdy budou jednat ve prospěch druhého. „Činit si přátele“ v kontextu Lukášova evangelia, a tedy i být věrný ve správě svěřeného majetku, znamená nelpět na něm a užívat ho pro dobro druhých; ať již půjde konkrétně o almužnu nebo třeba i odpouštění dluhů. Tímto učedníci prokážou, že jsou služebníky Boha, a nikoliv pod vlivem „mamonu“.

Nesmírně zajímavou postavou v podobenství je pán hospodářství. Přestože v podobenství nedostává moc prostoru, jedná ve souladu s výzvami, které se objevují na jiných místech Lukášova evangelia. Nežádá nazpět, co mu bylo ukradeno (Lk 6,30.34), na svém majetku nijak nelpí (Lk 19,8). Pán v příběhu jedná velkoryse, ocení jednání správce, čímž nás zarazí.

V poslední páté kapitole jsme představili sedm výkladů našeho oddílu: *Druhý list Klementa*, Theofilos z Alexandrie, Órigenés, Aurelius Augustinus, Cyril Alexandrijský, Beda Ctihodný a z reformátorů Jan Kalvín.

U vybraných textů vidíme některé, které vykládají text alegoricky, jako například v *Druhém listu Klementa*, kde jde o možná nejstarší výklad, k němuž se dostáváme, a kde „být věrný v nejmenším“ znamená uchovávat své tělo neporušené a neposkvřněnou pečeť křtu. Theofil z Antiochie podobenství vztahuje k apoštolu Pavlovi, jeho životu před obrácením ke křesťanské víře a k momentu setkání se s Kristem na cestě do Damašku. Dále vykládá alegoricky text Órigenés.

Pro Augustina, Cyrila Alexandrijského i Jana Kalvína je text imperativem dávání potřebným. Jan Kalvín vidí ve správci analogii s životem člověka, kterému je od Boha svěřeno vše do správy a stejně jako správce nemůže vše vždy spravovat tak, aniž by ho někdy nerozházal. Milostivé skutky prokázané bližním před Bohem nebudou nevýznamné.

Pro Bedu Ctihodného je zasazení podobenství do současného kontextu a navázání na 15. kapitolu vzorem pro to, jak strukturovat kázání, nejprve pokání a následně almužna.

BIBLIOGRAFIE

Primární prameny

- Akvinský, T. (1843).** *Catena Aurea: Commentary on the Four Gospels, Collected out of the Works of the Fathers: St. Luke* (J. H. Newman, Ed., Sv. 3, s. 215). Oxford, Velká Británie: John Henry Parker. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Aland, B., & Aland, K. (Eds.). (2014).** *The Greek New Testament* (5. revidované vydání). Stuttgart, Německo: Deutsche Bibelgesellschaft. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Aland, B., & Aland, K. (Eds.). (2012).** *Novum Testamentum Graece* (28. vydání). Stuttgart, Německo: Deutsche Bibelgesellschaft. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Augustin z Hippo. (1888).** "Sermons on Selected Lessons of the New Testament." In P. Schaff (Ed.) & R. G. MacMullen (Trans.), *Saint Augustin: Sermon on the Mount, Harmony of the Gospels, Homilies on the Gospels* (Vol. 6, A Select Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church, First Series). New York, USA: Christian Literature Company. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Cyril Alexandrijský. (1859).** *A Commentary upon the Gospel according to S. Luke* (R. Payne Smith, Trans.). Oxford, Velká Británie: Oxford University Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Česká biblická společnost. (2019).** *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)* (25., 16. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost.
- Deutsche Bibelgesellschaft. (1979).** *Septuaginta: With Morphology* (Rahlfs Edition). Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Jan Kalvín & William Pringle. (2010).** *Commentary on a Harmony of the Evangelists Matthew, Mark, and Luke* (Vol. 2). Bellingham, WA: Logos Bible Software. Dostupné na platformě Logos Bible Study.

- Jeroným. (1892).** In P. Schaff & H. Wace (Eds.), E. C. Richardson (Trans.), *Theodoret, Jerome, Gennadius, Rufinus: Historical Writings, Etc.* (Vol. 3, A Select Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church, Second Series). New York, USA: Christian Literature Company. Dostupné na platformě Logos Bible Software.
- Josephus, F., & Whiston, W. (1987).** *The Works of Josephus: Complete and Unabridged.* Peabody, USA: Hendrickson. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Nakladatelství KMS. (2009).** *Bible: Český studijní překlad* (Páté, doplněné vydání). Praha: Nakladatelství KMS. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Robinson, J. M., Hoffmann, P., & Kloppenborg, J. S. (2000).** *The Critical Edition of Q: Synopsis including the Gospels of Matthew and Luke, Mark and Thomas with English, German, and French translations of Q and Thomas.* Hermeneia—a critical and historical commentary on the Bible. Minneapolis; Leuven: Fortress Press; Peeters. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Sokol, J. (Překl.). (2004).** Druhý list Klementův. In *Spisy apoštolských otců* (3., rev. vyd., s. [99–110]). Praha: Kalich.
- Tichý, L., Fryš, P., Nápravník, P., & Petkevič, V. (Eds.). (2011).** *Řecko-český Nový zákon: Novum Testamentum Graece: Nestle-Aland, 27. vyd.; Nový zákon: český ekumenický překlad.* Praha: Česká biblická společnost.

Sekundární literatura

- Arndt, W., Danker, F. W., et al. (2000).** *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (F. W. Danker, Rev. & Ed.). Based on W. Bauer's *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur* (6th ed., K. Aland, B. Aland, & V. Reichmann, Eds.), and previous English editions by W. F. Arndt, F. W. Gingrich, & F. W. Danker. Chicago, IL: University of Chicago Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Aland, B., & Aland, K. (1995).** *The Text of the New Testament: An Introduction to the Critical Editions and to the Theory and Practice of Modern Textual Criticism.* Grand Rapids, MI: Eerdmans.

- Balz, H. R., & Schneider, G. (Eds.). (1990–).** *Exegetical Dictionary of the New Testament*. Grand Rapids, MI; Edinburgh, Scotland: Eerdmans; T & T Clark. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Blomberg, C. (1992).** *Matthew* (Vol. 22). In *The New American Commentary*. Nashville, TN: Broadman & Holman Publishers. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Bock, D. L. (1996).** *Luke: 9:51–24:53* (Vol. 2). In *Baker Exegetical Commentary on the New Testament*. Grand Rapids, MI: Baker Academic. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Bovon, F. (2002).** *Luke 1: A Commentary on the Gospel of Luke 1:1–9:50* (H. Koester, Ed.; C. M. Thomas, Trans.). In *Hermeneia—A Critical and Historical Commentary on the Bible*. Minneapolis, MN: Fortress Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Bovon, F. (2013).** *Luke 2: A Commentary on the Gospel of Luke 9:51–19:27* (H. Koester, Ed.; D. S. Deer, Trans.). In *Hermeneia—A Critical and Historical Commentary on the Bible*. Minneapolis, MN: Fortress Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Donahue, J. R. (2017).** Milestone: Joseph A. Fitzmyer, S.J. (1920–2016). Online. *Biblical Archaeology Society Library*. Dostupné z <https://library.biblicalarchaeology.org/department/milestone-joseph-a-fitzmyer-s-j-1920-2016/> [cit. 2024-12-14].
- Fitzmyer, J. A. (2008).** *The Gospel According to Luke I–IX: Introduction, Translation, and Notes* (Vol. 28). In *Anchor Yale Bible*. New Haven, CT; London, England: Yale University Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Fitzmyer, J. A. (2008).** *The Gospel According to Luke X–XXIV: Introduction, Translation, and Notes* (Vol. 28A). In *Anchor Yale Bible*. New Haven, CT; London, England: Yale University Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.

- Green, G. L. (2002).** *The Letters to the Thessalonians*. In *The Pillar New Testament Commentary*. Grand Rapids, MI; Leicester, England: W. B. Eerdmans Publishing; Apollos. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Green, J. B., Brown, J. K., & Perrin, N. (Eds.). (2013).** *Dictionary of Jesus and the Gospels* (2nd ed.). Downers Grove, IL; Nottingham, England: IVP Academic; IVP. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Just, A. A. (Ed.). (2005).** *Luke*. In *Ancient Christian Commentary on Scripture*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Kittel, G., Bromiley, G. W., & Friedrich, G. (Eds.). (1964–).** *Theological Dictionary of the New Testament*. Grand Rapids, MI: Eerdmans. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Koehler, L., Baumgartner, W., et al. (1994–2000).** *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Leiden, Netherlands: E. J. Brill. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Mangum, D., Brown, D. R., et al. (Eds.). (2014).** *Lexham Theological Wordbook*. In *Lexham Bible Reference Series*. Bellingham, WA: Lexham Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Marshall, I. H. (1978).** *The Gospel of Luke: A Commentary on the Greek Text*. In *New International Greek Testament Commentary*. Exeter, England: Paternoster Press; Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Martin, D. M. (1995).** *1, 2 Thessalonians* (Vol. 33). In *The New American Commentary*. Nashville, TN: Broadman & Holman Publishers. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- McGreal, I. P. (Ed.). (1997/1999).** *Velké postavy západního myšlení: Slovník myslitelů* (2. vyd. v českém jazyce). Praha: Prostor.
- Morris, L. (1992).** *The Gospel according to Matthew*. In *The Pillar New Testament Commentary*. Grand Rapids, MI; Leicester, England: W. B. Eerdmans; InterVarsity Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.

- Mrázek, J. (2007).** *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlým.
- Niederle, J., Groh, F., & Niederle, V. (1935).** *Mluvnice řeckého jazyka pro gymnasia* (14. vyd.). Praha: Nákladem České grafické Unie.
- Pokorný, P., & Heckel, U. (2013).** *Úvod do Nového zákona: Přehled literatury a teologie*. Teologie. Praha: Vyšehrad.
- Porter, S. E. (1999).** *Idioms of the Greek New Testament* (2nd ed.). Sheffield, England: Sheffield Academic Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Porter, S. E., & Evans, C. A. (Eds.). (2000).** *Dictionary of New Testament Background: A Compendium of Contemporary Biblical Scholarship*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press. Dostupné na platformě Logos Bible Study. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Říčan, R., & Molnár, A. (2008).** *Dvanáct století církevních dějin* (3. vyd.). Studijní texty. Praha: Kalich.
- Schaff, P., & Schaff, D. S. (1910).** *History of the Christian Church* (Vol. 2). New York, NY: Charles Scribner's Sons. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Schaff, P., & Schaff, D. S. (1910).** *History of the Christian Church* (Vol. 3). New York, NY: Charles Scribner's Sons. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Silva, M. (2014).** *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis* (Vol. 3). Grand Rapids, MI: Zondervan Academic. Dostupné na platformě Logos Bible Study.
- Stein, R. H. (1992).** *Luke* (Vol. 24). In *The New American Commentary*. Nashville, TN: Broadman & Holman Publishers. Dostupné na platformě Logos Bible Study.

Internetové zdroje

- Darrell L. Bock.** Online. In *Wikipedia: The Free Encyclopedia*. San Francisco, CA: Wikimedia Foundation. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Darrell L. Bock&oldid=1234099478](https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Darrell_L._Bock&oldid=1234099478). [cit. 2024-12-13].

Luke 2: Luke 9:51–19:27 (Hermeneia | HERM). Online. Logos Bible Software. 2024. Dostupné z <https://www.logos.com/product/33560/luke-2-luke-9-51-19-27>. [cit. 2024-12-16].

Stein, R. H. Online. *Baker Academic*. 2023. Dostupné z: <https://dev.bakeracademic.com/authors/robert-h-stein/21167>. [cit. 2024-12-13].

Stein, R. H. Online. *Biblical Training*. 2024. Dostupné z: <https://www.biblicaltraining.org/professors/robert-stein>. [cit. 2024-12-13].

The Gospel of Luke (The New International Greek Testament Commentary | NIGTC). Online. Logos Bible Software. 2024. Dostupné z: <https://www.logos.com/product/3457/the-gospel-of-luke?queryId=f284ac806d02d12d2c6ca98f30046468>. [cit. 2024-12-12].

Weby

DeepL Translate. Online. Dostupné z: <https://www.deepl.com/en/translator>.

Lingea. Online. Dostupné z: <https://slovniky.lingea.cz/anglicko-cesky/>.

CitacePro. Online. Dostupné z: <https://www.citace.com/>.

ChatGPT. Online. Dostupné z: <https://chat.openai.com/>.

Použitý software

Logos Bible Study. Software, verze 10. Dostupné z: <https://www.logos.com/>.